

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ВІДВІДУВАННЯ НПМ КІМНАТИ ДЛЯ ТИМЧАСОВО ЗАТРИМАНИХ ВІДДІЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ, ПАТРУЛЬНО- ПОСТОВОЇ СЛУЖБИ, РОЗШУКУ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ В ГАРНІЗОНАХ ЗОНАЛЬНОГО ВІДДІЛУ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ (КТЗ)

Розроблено у співпраці з Офісом
Уповноваженого Верховної Ради
України з прав людини

Проект Ради Європи
«Підтримка впровадження
європейських стандартів захисту
прав людини в Україні»

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Методичні рекомендації укладені Вірою Яковенко.

Ця публікація розроблена за фінансової підтримки Ради Європи. Погляди, викладені в цьому документі, є відповідальністю його автора і можуть не співпадати з офіційною політикою Ради Європи.

Дозволяється відтворення уривків публікації (до 500 слів) за умови некомерційного використання, збереження цілісності тексту, контексту та надання повної інформації, що не повинна жодним чином вводити читача в оману щодо характеру, обсягу чи змісту тексту. Необхідно обов'язково зазначати джерело тексту:

«© Рада Європи, рік видання».

Усі інші запити щодо відтворення або перекладу цієї публікації або будь-якої її частини повинні адресуватися Директорату комунікацій Ради Європи (F-67075 Strasbourg Cedex або publishing@coe.int).

Уся інша кореспонденція щодо цієї публікації повинна направлятися до Головного Директорату з прав людини та верховенства права.

Верстка, дизайн обкладинки:
«K.I.C.»

Council of Europe Publishing
F-67075 Strasbourg Cedex
(<http://book.coe.int>)

© Рада Європи, 2024

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**щодо проведення відвідування НПМ
Кімнати для тимчасово затриманих
відділення організації охорони,
патрульно-постової служби,
розшуку та діяльності Військової
служби правопорядку в гарнізонах
зонального відділу Військової
служби правопорядку (КТЗ)**

Зміст

Список абревіатур і скорочень	5
Опис місця несвободи	6
Стандарти забезпечення прав осіб, які перебувають у місцях несвободи	11
1. Свобода від катувань або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує людську гідність, поводження чи покарання	11
1.1. Вжиття заходів щодо запобігання катуванням та іншим видам неналежного поводження, зокрема внесення до програми підготовки персоналу питань щодо дотримання прав людини	17
1.2. Надмірне або неправомірне застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї.....	18
1.3. Проведення перевірки щодо випадків катування та жорстокого поводження	20
1.4. Фіксація тілесних ушкоджень та побутових травм.....	20
1.5. Випадки застосування моральних принижень, фізичної сили	27
2. Право на життя та безпеку	28
2.1. Дотримання правил пожежної безпеки	29
3. Право на свободу та особисту недоторканність	31
3.1. Тримання та доставлення затриманих військовослужбовців у КТЗ.....	31
3.2. Ознайомлення з правами та обов'язками.....	33
3.3. Проведення особистого огляду (обшуку) військовослужбовців та огляд особистих речей	34
4. Право на охорону здоров'я, медичну допомогу	37
4.1. Медичний контроль за станом здоров'я військовослужбовців	37
4.2. Забезпечення медичними препаратами та виробами медичного призначення.....	39
5. Право на достатній життєвий рівень, що охоплює достатнє харчування, одяг, житло	41
5.1. Умови перебування затриманих військовослужбовців.....	42
5.2. Організація харчування	46
6. Недопущення проявів сегрегації, стигматизації, дискримінації	50
7. Права осіб з інвалідністю	53
8. Право на приватність	55
8.1. Порядок використання систем відеоспостереження	56
9. Право на ефективні засоби юридичного захисту	57
10. Право на свободу світогляду і віросповідання	60
11. Право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю	61

12. Голодування засудженого, узятого під варту, заарештованого та затриманого військовослужбовця	62
13. Звільнення затриманих військовослужбовців з КТЗ	64
14. Доставлення до зали суду	64
Організація проведення відвідування	66
Алгоритм дій групи НПМ під час відвідування	70
Спілкування.....	72
Підбиття підсумків за участю керівництва закладу.....	76
Рекомендації щодо заповнення звіту	77
Нормативно-правові акти, що регулюються діяльність КТЗ.....	81
Додатки.....	86
1. Анкета фіксації результатів відвідування КТЗ.....	86
2. Орієнтовний перелік документації щодо тримання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців	104
3. Орієнтовний перелік документації щодо тримання затриманих (заарештованих) військовослужбовців	106
4. Орієнтовний перелік документації щодо тримання хворих засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців	108
5. Затверджені форми службової документації	109

СПИСОК АБРЕВІАТУР І СКОРОЧЕНЬ

- Служба правопорядку** — Військова служба правопорядку в Збройних Силах України
- ВІЛ** — Вірус імунодефіциту людини
- ВЧ** — Військова частина
- ГА** — Генеральна Асамблея ООН
- ЄКПТ** — Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню
- ЄПП** — Європейські пенітенціарні правила
- ЄСПЛ** — Європейський суд з прав людини
- ЗСУ** — Збройні Сили України
- КВК** — Кримінально-виконавчий кодекс
- КК** — Кримінальний кодекс
- Конвенція проти катувань** — Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання
- Конвенція про заборону катувань** — Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання
- КПП** — Контрольно-пропускний пункт
- КТЗ** — Кімната тимчасового затримання
- НПМ** — Національний превентивний механізм
- ООН** — Організація Об'єднаних Націй
- ПЛР** — Метод полімеразної ланцюгової реакції (ПЛР) — один з найновіших і точних методів діагностики.
- Порядок тримання** — Наказ 03.11.2020 № 394 «Про затвердження Порядку тримання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців
- Правила Мандели** — Мінімальні стандартні правила поводження з ув'язненими

ОПИС МІСЦЯ НЕСВОБОДИ

(Додаток 12 до Статуту гарнізонної та вартової служби (статті 2, 98, 218, 220, 245), наказ 03.11.2020 № 394 «Про затвердження Порядку тримання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців»)

Порядок тримання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців (далі — Порядок тримання) визначає умови тримання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців на гауптвахтах, у спеціальних палатах закладів охорони здоров'я Збройних Сил України та в кімнатах для тимчасово затриманих військовослужбовців, а також права та обов'язки посадових осіб Військової служби правопорядку у Збройних Силах України (далі — Служба правопорядку) під час їх тримання.

Затриманий військовослужбовець — військовослужбовець, затриманий в установленому порядку відповідною уповноваженою службовою (посадовою) особою за вчинення адміністративного правопорушення або кримінального правопорушення, до передання такого військовослужбовця органам досудового розслідування, а також військовослужбовець, затриманий без документів до встановлення особи.

Кімната для тимчасово затриманих військовослужбовців (далі — КТЗ) — приміщення для тримання затриманих та заарештованих військовослужбовців, яке обладнується на гауптвахті чи, якщо нема гауптвахти, — в будівлі органу управління Служби правопорядку (підрозділу Служби правопорядку в гарнізоні), або приміщення (намет), яке може тимчасово обладнуватися на полігонах, у навчальних центрах та районах виконання Збройними Силами України завдань за призначенням.

Момент затримання — проміжок часу, коли затримана особа силою або через підкорення наказові змушена залишатися поряд із відповідною уповноваженою службовою (посадовою) особою або у визначеному такою службовою (посадовою) особою приміщенні.

Підрозділ Служби правопорядку в гарнізоні — окремий штатний або тимчасово створений підрозділ (батальйон, рота, відділ, відділення, група, військова комендатура тощо) Служби правопорядку.

Рішення щодо обладнання КТЗ на полігонах, у навчальних центрах і районах виконання Збройними Силами України завдань за призначенням ухвалює начальник органу управління Служби правопорядку за погодженням із відповідним керівником полігона, навчального центру чи командувачем об'єднаних сил, а також начальником Військової служби правопорядку у Збройних Силах України — начальником Головного управління Військової служби правопорядку Збройних Сил України (далі — начальник Головного управління Служби правопорядку).

У таких КТЗ тримаються лише заарештовані та затримані військовослужбовці. Під час їх тримання забезпечується надійна охорона, створюються належні побутові умови, що відповідають санітарним нормам та правилам.

У разі відсутності гауптвахти в органі управління Служби правопорядку, у зоні діяльності якого дислокується військова частина (установа), заарештовані військовослужбовці, піддані арешту на термін до трьох діб, в особливий період можуть за рішенням суду утримуватися у КТЗ за умови обов'язкового зазначення про це у рішенні про застосування арешту з утриманням на гауптвахті. [Статут гарнізонної та вартової служби додаток 12 п.п.21–23](#)

У КТЗ мають бути:

- ▶ камери для затриманих військовослужбовців;
- ▶ приміщення (кімната) чергової зміни (якщо воно не розташоване в будівлі або приміщенні органу управління Служби правопорядку (підрозділу Служби правопорядку в гарнізоні)).

Тримання заарештованих військовослужбовців у КТЗ здійснюється з дотриманням вимог, визначених для заарештованих військовослужбовців, які тримаються на гауптвахті. [п.4 Порядку тримання](#)

Начальник органу управління Служби правопорядку (підрозділу Служби правопорядку в гарнізоні) забезпечує дотримання вимог законодавства під час тримання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців, які тримаються на підпорядкованій гауптвахті, КТЗ.

Результати перевірки заносяться до книги перевірки КТЗ та спеціальної палати, яка зберігається в черговій частині (чергової зміні) ВЧ ВСП, при якій розміщена КТЗ.

Організація несення служби черговими змінами, а також конвоювання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців здійснюється відповідно до вимог [Інструкції з ор-](#)

[ганізації несення служби черговими змінами охорони і конвоювання підрозділів Військової служби правопорядку у Збройних Силах України та конвоювання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців](#), затвердженої наказом Міністерства оборони України 22 січня 2018 року № 20, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 27 лютого 2018 року за № 241/31693.

У КТЗ можуть триматися військовослужбовці, затримані:

- ▶ за підозрою або у разі вчинення кримінального правопорушення, до передачі їх органам досудового розслідування (строки доставлення визначені [статтями 191 та 211](#) Кримінального процесуального кодексу України), а в разі тримання військовослужбовців на підставі протоколу про затримання, складеного слідчим або прокурором, до прийняття рішення судом — не більше ніж сімдесят дві години з моменту затримання;
- ▶ для встановлення особи військовослужбовця, на термін, визначений [статтею 3](#) додатку 12 Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України (до встановлення особи, але не більше ніж добу). За цей час начальник органу управління Служби правопорядку (підрозділу Служби правопорядку в гарнізоні) вживає заходів щодо встановлення особи військовослужбовця;
- ▶ за вчинення адміністративних правопорушень, з моменту затримання порушника на місці вчинення правопорушення. Адміністративне затримання може тривати не більше ніж три години.

Військовослужбовців, затриманих за порушення військової дисципліни у стані сп'яніння, до витвердження поміщають у КТЗ, але не більше ніж на одну добу.

Військовослужбовців, яких затримано за порушення правил обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складання протоколу, а в необхідних випадках — для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження — до трьох діб з письмовим повідомленням про це прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.

Тримання військовослужбовців у КТЗ за вчинення адміністративних правопорушень здійснюється на підставі протоколу про адміністративне затримання, а військовослужбовців, затриманих за підозрою або в разі вчинення кримінального правопорушення, - на підставі протоко-

лу про затримання особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення, складеного згідно з порядком, визначеним [Кодексом України про адміністративні правопорушення](#) та [Кримінальним процесуальним кодексом України](#), відповідно.

Військовослужбовці, яких затримано без документів з метою встановлення особи, тримаються в КТЗ на підставі протоколу про адміністративне затримання.

У разі затримання військовослужбовця на підставі ухвали слідчого судді або суду про дозвіл на затримання з метою приводу — його тримання в КТЗ здійснюється на підставі зазначеної ухвали та протоколу про затримання особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення.

Військовослужбовців, затриманих за вчинення адміністративних правопорушень, приймає оперативний черговий органу управління Служби правопорядку (посадова особа, відповідальна за організацію охорони в підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні), про що складає протокол про адміністративне затримання, записує у відповідну книгу обліку затриманих (доставлених) осіб.

За наявності ознак алкогольного сп'яніння у затриманій особі, установлених [Інструкцією про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції](#), затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства охорони здоров'я України від 09 листопада 2015 року № 1452/735, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 11 листопада 2015 року за № 1413/27858, начальник органу управління Служби правопорядку (підрозділу Служби правопорядку в гарнізоні) організовує проведення медичного огляду затриманого військовослужбовця на стан алкогольного сп'яніння.

Результати огляду на стан сп'яніння затриманого зазначаються посадовою особою органу управління Служби правопорядку (підрозділу Служби правопорядку в гарнізоні), якій надано право складати протоколи, у відповідних графах протоколів про адміністративне правопорушення та адміністративне затримання, а акт огляду (висновок щодо результатів медичного огляду) на стан сп'яніння підшивається до протоколу про адміністративне правопорушення.

У разі потреби залежно від стану сп'яніння, поведінки затриманого тощо, за погодженням з начальником органу управління Служби пра-

вопорядку (підрозділу Служби правопорядку в гарнізоні) оперативний черговий органу управління Служби правопорядку (посадова особа, відповідальна за організацію охорони в підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні) поміщає затриманого до КТЗ.

Військовослужбовці строкової військової служби, затримані за вчинення адміністративного правопорушення за місцем проходження військової служби, після закінчення строку адміністративного затримання, за рішенням начальника органу управління Служби правопорядку (підрозділу Служби правопорядку в гарнізоні) перебувають під наглядом призначеної посадової особи в органі управління Служби правопорядку (підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні) до передачі їх представнику військової частини (установи).

Командир (начальник) військової частини (установи) після отримання інформації про затримання військовослужбовця строкової військової служби, зобов'язаний негайно, але не пізніше строку закінчення адміністративного затримання, направити свого представника для супроводження військовослужбовця до військової частини.

Внутрішній розпорядок в КТЗ (Порядок тримання, розділ IX)

Розпорядок дня в КТЗ встановлює начальник органу управління Служби правопорядку.

Розпорядок дня в КТЗ охоплює час підйому (відбою), ранкового огляду, ранкового та вечірнього туалету, ранкової фізичної зарядки, приймання їжі, проведення занять, прогулянок, вечірньої перевірки, миття, прання обмундирування, проведення дезінфекції приміщень, побачень, здійснення телефонних дзвінків, користування книжковим фондом, культурно-масових та спортивно-оздоровчих заходів, прослуховування (перегляду) навчальних, документальних і науково-популярних аудіо- (відео-) лекторіїв (кінофільмів), які мають виховне значення, вільний час, інші заходи.

СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ОСІБ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ

1. Свобода від катувань або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує людську гідність, поводження чи покарання

(ст. 28 Конституції України, ст. ст. 1, 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Європейської конвенції про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що гідність, поводженню чи покаранню)

Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (далі — Конвенція проти катувань.) у статті 1 закріплює визначення «катування».

Термін «катування» означає будь-яку дію, якою будь-якій особі навмисне заподіюються сильний біль або страждання, фізичне чи моральне, щоб отримати від неї або від третьої особи відомості чи визнання, покарати її за дії, які вчинила вона або третя особа чи у вчиненні яких вона підозрюється, а також залякати чи примусити її або третю особу, чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду, коли такий біль або страждання заподіюються державними посадовими особами чи іншими особами, які виступають як офіційні, чи з їх підбурювання, чи з їх відома, чи за їх мовчазної згоди. В цей термін не включаються біль або страждання, що виникли внаслідок лише законних санкцій, невіддільні від цих санкцій чи спричиняються ними випадково.

Основою для розроблення Конвенції стала Декларація про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижую-

чих гідність видів поведження та покарання, яка була прийнята Генеральною Асамблеєю (далі — ГА) ООН резолюцією 3452 (XXX) від 9 грудня 1975 року.

Декларація, у своєю чергою, виходила з того, що катування суперечать основним принципам сучасного міжнародного права, спрямованим на захист гідності людини та її невід’ємних прав, і основним міжнародно-правовим документам, зокрема ст. 55 Статуту ООН (про сприяння загальному поважанню і додержанню прав людини та основних свобод), ст. 5 Загальної декларації прав людини 1948 року і ст. 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року (ратифікований Указом Президії Верховної Ради Української РСР №2148-VIII від 19 жовтня 1973 року), які забороняють катування або нелюдські й такі, що принижують гідність, види поведження і покарання стосовно будь-якої особи. Міжнародний пакт про громадянські й політичні права передбачає також, що жодну особу не може бути без її вільної згоди піддано медичним чи науковим дослідом (ст. 7); всі особи, позбавлені волі, мають право на гуманне поведження і поважання гідності, властивої людській особі (ст. 10).

У резолюції 37/194 від 18 грудня 1982 року ГА ООН прийняла Принципи медичної етики, що стосуються ролі працівників охорони здоров’я, особливо лікарів, для захисту ув’язнених або затриманих осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поведження та покарання.

Також слід назвати такі акти:

- ▶ Звід принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню або ув’язненню у будь-якій формі. Резолюція 43/173 ГА ООН від 9 грудня 1988 р.;
- ▶ Токійська декларація. Основні лікарські принципи щодо катувань та інших видів жорстокого, негуманного або принизливого поведження чи покарання при затриманні та ув’язненні. Прийнята 29-ю Всесвітньою медичною асамблеєю, Токіо, жовтень 1975 р.;
- ▶ Основні принципи поведження з ув’язненими. Резолюція 45/111 ГА ООН від 14 грудня 1990 р.;
- ▶ Правила ООН щодо захисту неповнолітніх, позбавлених волі. Резолюція 45/113 ГА ООН від 14 грудня 1990 р.

18 грудня 2002 року був прийнятий Факультативний протокол до Конвенції, який ратифіковано Законом України від 21 липня 2006 року. Протокол спрямований на регулярний моніторинг усіх місць несвободи з метою попередження в них жорстокого поведження з людьми, які там утримуються,.

Стаття 3 «Заборона катувань» [Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод](#) передбачає: «Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню». На основі цього положення розроблено і 26 листопада 1987 року прийнято [Європейську конвенцію про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню](#) (ратифікована згідно із Законом України від 24 січня 1997 року).

[Римський статут міжнародного кримінального суду](#) (статті 7 і 8) визначає вчинені стосовно певних осіб, визначених у цьому статуті:

- ▶ злочини проти людяності: катування; інші нелюдські діяння аналогічного характеру, що полягають у навмисному заподіянні сильних страждань або серйозних тілесних ушкоджень або серйозної шкоди психічному або фізичному здоров'ю.

При цьому катування визначається у цій статті, як навмисне заподіяння сильного болю або страждань, фізичних або психічних, особі, що перебуває під вартою або під контролем обвинувачуваного; але катуванням не вважаються біль або страждання, які виникають лише в результаті законних санкцій, невіддільні від цих санкцій або викликаються ними випадково.

Згідно з приміткою до принципу 6 [Зводу принципів захисту всіх осіб, що підлягають затриманню або ув'язненню](#) в будь-якій формі, термін жорстокі, нелюдські чи такі, що принижують гідність, види поводження або покарання повинен тлумачитися таким чином, щоб забезпечити, по можливості, найбільш широкий захист проти зловживань фізичного чи психологічного характеру, включаючи утримання затриманої чи ув'язненої особи в умовах, які позбавляють її, тимчасово або постійно, будь-якого з її природних почуттів: зору, слуху, просторової або часової орієнтації — та які можуть викликати стрес, почуття жаху чи неспокою, здатні принизити чи образити її, зломити її фізичний чи моральний опір.

У різних справах ЄСПЛ визнав порушенням ст. 3 («Заборона катування») Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, наприклад:

- ▶ застосування фізичної сили до особи, позбавленої волі, яке не було вкрай необхідним через її власну поведінку і яке спричинило завдання кількох синців на тілі потерпілого;

- ▶ дев'ятимісячне утримання потерпілого у камері, насиченій тарганами, клопами і вошами, де на особу припадало від 1,3 до 2,5 м², через перевищення норм утримання потерпілий мусив розділяти ліжко з іншим затриманим і було відсутнє достатнє освітлення;
- ▶ тривале утримання потерпілого під вартою в погано провітрюваній одиночній камері без доступу природного світла, де він був позбавлений контактів з іншими в'язнями та газет, іноді з позбавленням його необхідного лікування та їжі або з видачею їжі, непридатної для споживання;
- ▶ утримання в одиночній камері, де не вистачало світла і не було можливостей дотримуватися гігієни (за відсутності туалету ув'язнений вимушений був користуватися відром), до того ж перед помещенням до камери потерпілому примусово поголили голову;
- ▶ утримання засудженого до смертної кари (згодом — до довічного ув'язнення) у тісній камері, до якої не потрапляло природне освітлення, майже за відсутності прогулянок, можливості зайнятися якоюсь діяльністю і контактувати з іншими людьми;
- ▶ позбавлення сну, харчування і води, багатогодинне стояння біля стіни, одягання капюшонів, утримання в приміщенні з постійним та голосним звуком або у підвалі, де особа ризикує наразитися на небезпеку нападу щурів, розлучення матері з немовлям, помещення здорової людини до психічнохворих тощо;
- ▶ гоління голови, виставлення оголеної людини на очі інших людей, примушування одягатися так, щоб це викликало насмішки, примушування їсти неїстівні речовини тощо.

Оцінка акту як жорстокого, нелюдського і такого, що принижує гідність, поводження залежить від сукупності таких обставин, як тривалість та інтенсивність відповідного поводження, його наслідки для здоров'я людини, стать, вік, попередній стан здоров'я та інші індивідуальні особливості потерпілого.

Наприклад, у справі «Хохліч проти України» ЄСПЛ встановив, що в одиночній камері, де кілька місяців перебував заявник, яскрава лампа була увімкнена 24 години на добу, але, оскільки постійне світло не турбувало заявника, це не було розцінене як катування чи інше жорстоке поводження.

ЄСПЛ у своїх рішеннях не визнав актами катування (нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження), зокрема, кількарічне невиконання судового рішення, винесеного на користь заявника; адміністративний арешт строком на сім діб з наступним триманням заявника в камері, який був застосований на законних підставах.

Стаття 3 [Конституції України](#) визнає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Статтю 28 [Конституції України](#) визначено: «Кожен має право на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорсткому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідям».

Право кожного на повагу до його гідності належить до особистих невід'ємних прав людини. Конституція України гарантує його слідом за проголошенням рівності конституційних прав і свобод. Як етична і правова категорія гідність включає усвідомлення особою і оточуючими факту володіння нею сукупністю певних моральних і інтелектуальних властивостей, а також її повагу до самої себе. Гідність особи визначається не лише самооцінкою суб'єкта, а й його об'єктивною оцінкою іншими людьми. Проте незалежно від останньої і в тих випадках, коли особа через хворобливий психічний стан не здатна до соціально усвідомленої поведінки, її гідність охороняється державою.

Заборона катувань, жорсткого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження не знає винятків, а тому не допускає порушень й у період війни або іншого надзвичайного стану, що прямо зазначено в **ч. 2 ст. 64 [Конституції України](#)**. Така абсолютна заборона підтверджує, що право, гарантоване цією статтею, втілює одну з основоположних цінностей демократичної держави. У частині 2 ст. 28 названі основні категорії, які містять градацію жорстокості поводження з людиною або її покарання. З'ясування змісту кожної з них має важливе значення для правильного усвідомлення даної конституційної норми.

Стаття 2 [Конвенції проти катувань](#) закріплює положення що кожна держава-сторона вживає ефективних законодавчих, адміністративних, судових та інших заходів для запобігання актам катувань на будь-якій території під її юрисдикцією. Жодні виключні обставини, хоч би якими вони були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан, не можуть бути виправданням катуванням. Наказ вищого начальника або державної влади не може служити виправданням катуванням.

Дію положення частини 3 ст. 2 Конвенції про те, що «наказ вищого начальника або державної влади не може служити виправданням катуванням» гарантує **стаття 60 Конституції України**, згідно з якою ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні накази, а за віддання і виконання явно злочинного наказу настає юридична відповідальність.

Додатковою правовою гарантією є також положення частин 4 і 5 ст. 41 КК України.

У різних справах ЄСПЛ визнав порушенням ст. 3 («Заборона катування») Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, наприклад: застосування фізичної сили до особи, позбавленої волі, яке не було вкрай необхідним через її власну поведінку і яке спричинило завдання кількох синців на тілі потерпілого; дев'ятимісячне утримання потерпілого в камері, насиченій тарганами, клопами і вошами, де на особу припадало від 1,3 до 2,5 м², через перевищення норм утримання потерпілий мусив розділяти ліжко з іншим затриманим і було відсутнє достатнє освітлення; тривале утримання потерпілого під вартою в погано провітрюваній одиночній камері без доступу природного світла, де він був позбавлений контактів з іншими в'язнями та газет, іноді з позбавленням його необхідного лікування та їжі або з видачею їжі, непридатної для споживання; — утримання в одиночній камері, де не вистачало світла і не було можливостей дотримуватися гігієни (не було туалету, тож ув'язнений вимушений був користуватися відром), до того ж перед помещенням до камери потерпілому примусово поголили голову; утримання засудженого до смертної кари (згодом — до довічного ув'язнення) в тісній камері, до якої не потрапляло природне освітлення, майже не було прогулянок, можливості зайнятися якоюсь діяльністю і контактувати з іншими людьми; позбавлення сну, харчування і води, багатогодинне стояння біля стіни, одягання каптурів, утримання в приміщенні з постійним та голосним звуком або в підвалі, де особа ризикує наразитися на небезпеку нападу щурів, розлучення матері з немовлям, помещення здорової людини до психічнохворих тощо; гоління голови, виставлення оголеної людини перед очі інших людей, примушування одягатися так, щоб це викликало насмішки, примушування їсти неістівні речовини тощо. Оцінка акту як жорстокого, нелюдського і такого, що принижує гідність, поведження залежить від сукупності таких обставин, як тривалість та інтенсивність відповідного поведження, його наслідки для здоров'я людини, стать, вік, попередній стан здоров'я та інші індивідуальні особливості потерпілого.

1.1. Вжиття заходів щодо запобігання катуванням та іншим видам неналежного поведження, зокрема внесення до програми підготовки персоналу питань щодо дотримання прав людини

Згідно зі статтею 10 [Конвенції про заборону катувань](#) кожна держава-сторона повною мірою забезпечує внесення навчальних матеріалів та інформації про заборону катувань до програм підготовки персоналу правових органів, цивільного чи військового медичного персоналу, державних посадових осіб, які можуть мати стосунок до утримання під вартою й допитів осіб, які зазнали будь-якої форми арешту, затримання чи ув'язнення, або до поведження з ними.

Заборона вчинення таких діянь вноситься до правил чи інструкцій, які стосуються обов'язків і функцій будь-яких таких осіб.

Адміністрації установи слід намагатися використовувати та навчати методів контролю, які б усували необхідність застосування засобів обмеження рухомості або зменшували їхню грубість.

Стаття 12 [Конвенції про заборону катувань](#) закріплює зобов'язання держав-сторін щодо забезпечення проведення швидкого й неупередженого розслідування її компетентними органами, коли є достатні підстави вважати, що катування було застосоване на будь-якій території, що перебуває під її юрисдикцією.

[Правила Мандели](#) включають методи запобігання дисциплінарним правопорушенням або вирішенню конфліктів у в'язницях за допомогою "механізмів попередження конфліктів, посередництва або будь-яких інших механізмів вирішення спорів" (Правило 38 (1)) та шляхом визнання концепції динамічної безпеки (Правило 76 (с)) для запобігання та вирішення конфліктів до їхнього загострення. Також у Правилах включено поради щодо використання засобів обмеження рухомості на випадок, коли такі методи виявляться недостатніми та положення про порядок дій у випадках смерті, зникнення чи серйозного тілесного ушкодження, про зобов'язання зі звітування та розслідування.

1.2. Надмірне або неправомірне застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї

Згідно з [Правилами застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Військової служби правопорядку у Збройних Силах України під час здійснення службових обов'язків, затверджених Постановою КМУ від 18 січня 2003 № 83](#),

спеціальні засоби, які мають право застосовувати військовослужбовці служби правопорядку під час виконання службових обов'язків, такі:

- а) засоби індивідуального бронезахисту: шоломи удароміцні, сталеві армійські кулезахисні; бронезилети; щити протиударні та кулезахисні;
- б) засоби активної оборони: гумові кийки; кийки ластикові типу «тонфа»; засоби зв'язування; наручники; електрошокові пристрої; патрони, споряджені гумовими або аналогічними за своїми властивостями металевими набоями несмертельної дії, та пристрої для їх відстрілу; аерозольні балончики, ручні газові гранати та патрони з газовими гранатами («Терен-4М», «Терен-6», «Терен-6Д»); балончики, патрони, гранати та інші спеціальні засоби з препаратами сльозогінної та дратівної дії на основі природних капсаїциноідів, морфоліду пералгонової кислоти (МПК), ортохлорбензальмалонітрилу (CS) і речовини АЛГОГЕН.

Додаток до Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Військової служби правопорядку у Збройних Силах України під час здійснення службових обов'язків, затверджених [Постановою КМУ від 18 січня 2003 № 83](#).

Застосовування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї особовим складом чергової зміни здійснюється у випадках та в порядку, визначених [Статутом внутрішньої служби Збройних Сил України](#), [Статутом гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України](#), [Законом України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України»](#) та [Правилами застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Військової служби правопорядку у Збройних Силах України під час здійснення службових обов'язків](#), затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 року № 83.

Розділ 6 [Порядку організації несення служби черговими змінами охорони і конвоювання підрозділів Військової служби правопорядку у Збройних Силах України та конвоювання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців, затвердженого наказом № 178 від 05.07.2022 року](#), регламентує застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї особовим складом чергової зміни охорони і конвоювання.

Без попередження фізичну силу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю особовий склад чергової зміни охорони і конвоювання може застосовувати у разі відбиття нападу на об'єкти охорони Служби правопорядку, чатових, вивідних, конвойних, приміщення чергової зміни охорони і конвоювання, зміну, що прямує до постів (з постів), а також у разі захоплення заручників.

Застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї не має перевищувати міру, необхідну для виконання покладених на осіб чергової зміни охорони і конвоювання обов'язків.

У разі заподіяння шкоди здоров'ю затриманого військовослужбовця особовий склад чергової зміни охорони і конвоювання забезпечує в найкоротший строк надання необхідної медичної допомоги потерпілому та вживає всіх заходів щодо доставлення його до закладу охорони здоров'я.

Про застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів або вогнепальної зброї особа, що їх застосувала, негайно доповідає начальникові чергової зміни охорони і конвоювання, який, своєю чергою, негайно доповідає оперативному черговому (черговому) органу управління (військової частини) Служби правопорядку (посадовій особі, відповідальній за організацію охорони) та складає рапорт про застосування до засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців заходів фізичного впливу, вогнепальної зброї та спеціальних засобів.

Оперативний черговий органу управління Служби правопорядку (посадова особа підрозділу Служби правопорядку в гарнізоні) після отримання інформації від начальника чергової зміни охорони і конвоювання негайно повідомляє начальника органу управління Служби правопорядку (підрозділу Служби правопорядку в гарнізоні).

Начальник органу управління Служби правопорядку (підрозділу Служби правопорядку в гарнізоні) про поранення або смерть, що сталися внаслідок застосування заходів фізичного впливу, спеціальних за-

собою, а також про всі випадки застосування вогнепальної зброї негайно доповідає безпосередньому начальникові Служби правопорядку, а також у письмовій формі повідомляє відповідного прокурора.

1.3. Проведення перевірки щодо випадків катування та жорстокого поводження

(ст. 4 Конвенція про заборону катувань, Стамбульський протокол, Стандарти Європейського комітету з питань запобігання катуванням)

Відповідно до статті 4 [Конвенції про заборону катувань](#) кожна держава-сторона забезпечує розглядання всіх актів катування згідно з її кримінальним законодавством як злочини. Те саме стосується спроби піддати катуванням та тих дій будь-якої особи, що являють собою співучасть у катуванні.

Правило 34 [Мандели](#) вказує, якщо в ході огляду в'язня під час прийняття до установи або надання медичної допомоги в'язню згодом, медичним фахівцям стає відомо про будь-які ознаки тортур або інших видів жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує гідність, поводження або покарання, вони мають задокументувати та повідомити про такі випадки компетентний медичний, адміністративний або судовий орган. Мають дотримуватися належні процесуальні гарантії, щоб не наражати в'язня або пов'язаних із ним осіб на передбачуваний ризик заподіяння шкоди.

1.4. Фіксація тілесних ушкоджень та побутових травм

Детальний перелік вимог до документування та розслідування випадків катувань наводить Стамбульський протокол¹, розроблений провідними фахівцями 15 країн світу.

Відповідно до його стандартів, держави мають забезпечувати оперативне та ефективне розслідування скарг і повідомлень щодо застосу-

¹ [Стамбульський протокол.](#)

вання катувань та жорстокого поводження, навіть якщо нема прямо вираженої скарги.

Орган розслідування має право вимагати всю необхідну інформацію, а слідчі повинні мати у своєму розпорядженні всі необхідні фінансові та технічні ресурси. Очевидно, що проведення ефективного розслідування не можливе без належного збирання доказів, які підтверджують факт злочину.

Ретельна фіксація ознак катувань є необхідною умовою для забезпечення справедливого судочинства та для недопущення безкарності. Стамбульський протокол визначає, що особа, яка проводить розслідування, має організувати медичну експертизу імовірної жертви.

У Стандартах Європейського комітету із запобігання катуванням йдеться про те, що лікарська таємниця у в'язницях та в інших місцях несвободи має велике значення, однак вона не повинна ставати перешкодою для повідомлення медичних доказів жорстокого поводження. «Відповідний орган, якому медичні співробітники повинні повідомляти про такі випадки, є, насамперед, незалежним органом, уповноваженим проводити службові розслідування за даним фактом, і, за необхідності, порушувати кримінальну справу». При цьому повідомлення такому органу мають супроводжувати ефективні заходи, щоб захистити осіб, яких стосується повідомлення, а також інших затриманих осіб.

Якщо під час медичного огляду по прибуття затриманої особи до КТЗ виявлено, що затриманий військовослужбовець має тілесні ушкодження, ознаки тортур, травм, включаючи психологічні, чи явні ознаки захворювання, у тому числі інфекційного характеру, черговий медичний працівник та начальник гауптвахти (посадова особа, відповідальна за організацію охорони в підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні) вживають заходів щодо надання йому екстреної (невідкладної) медичної допомоги та направлення для подальшого лікування до закладу охорони здоров'я Збройних Сил України. У таких випадках черговий медичний працівник робить запис у книзі запису хворих військовослужбовців, які тримаються у КТЗ, та в медичній книжці затриманого військовослужбовця. [Порядок тримання](#)

У разі виявлення тілесних ушкоджень затриманого військовослужбовця черговий медичний працівник складає довідку, визначену у [пункті 3](#) глави 1 розділу II [Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі, затвердженого наказом Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України](#)

[від 15 серпня 2014 року № 1348/5/572](#), зареєстрованим в [Міністерстві юстиції України 20 серпня 2014 року за № 990/25767](#) (із змінами).

Про факт виявлення тілесних ушкоджень у затриманого військовослужбовця начальник органу управління Служби правопорядку, у підпорядкуванні якого є гауптвахта, негайно письмово інформує відповідного прокурора.

Начальник медичного пункту бригади (полку, окремого батальйону, батальйону) зобов'язаний у встановленому порядку доповідати безпосередньому начальникові про надзвичайні випадки в медичному пункті, наявність значної кількості хворих з однорідними хворобами і хворих з ознаками насильства або отруєння та про медичні помилки, допущені в медичному пункті.

Згідно зі ст. 260 [Статуту внутрішньої служби ЗСУ](#) довідку про обставини травми (поранення, контузії, каліцтва) затриманого військовослужбовця складає начальник медичної служби військової частини, зазвичай після проведення відповідного розслідування обставин отримання військовослужбовцем травми (поранення, контузії, каліцтва).

У разі якщо обстановка не дозволяє надати довідку про обставини травми (поранення, контузії, каліцтва) до направлення військовослужбовця, який одержав травму (поранення, контузію, каліцтво), на лікування поза розташуванням військової частини, така довідка направляється до закладу охорони здоров'я або територіального центру комплектування та соціальної підтримки у [порядку](#), встановленому Кабінетом Міністрів України. [Постанова КМУ № 901 від 23.08.2023](#).

Довідка про обставини травми (поранення, контузії, каліцтва) складається протягом п'яти днів та у такий самий строк направляється до закладу охорони здоров'я або територіального центру комплектування та соціальної підтримки у [порядку](#), встановленому Кабінетом Міністрів України.

[ІНСТРУКЦІЯ щодо заповнення форми первинної облікової документації № 511/о](#) «Довідка №___ про фіксацію тілесних ушкоджень» затверджена наказом МОЗ України від 02 лютого 2024 року № 186 закріплює порядок заповнення та видачі форми первинної облікової документації № 511/о «Довідка №___ про фіксацію тілесних ушкоджень» (далі — форма № 511/о).

Форма № 511/о заповнюється лікарем, який(а) проводив(ла) огляд особи за її згодою у закладі охорони здоров'я незалежно від форми власності чи підпорядкування, невідкладно після проведеного огляду

особи та після проведення всіх додаткових досліджень та обстежень (у разі призначення лікарем) у випадках:

- ▶ у разі виявлення у особи будь-яких тілесних ушкоджень без урахування характеру їх походження при виявленні таких тілесних ушкоджень у осіб, доставлених з або перед доставленням до місць, визначених [пунктом 8](#) статті 13 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»;
- ▶ в інших випадках у разі виявлення у особи тілесних ушкоджень, що можуть свідчити про протиправний характер їх заподіяння, включаючи зокрема катування, та інші форми жорстокого, нелюдського або такого, що принижують гідність, поводження і покарання.

За наявності можливості у закладі охорони здоров'я — лікар, який(а) проводив(ла) огляд, має бути однієї статі із особою, яка підлягає огляду, крім випадків, коли особа просить залучити лікаря іншої статі.

Форма № 511/о формується в трьох примірниках. Один примірник форми № 511/о долучається до форми первинної облікової документації [№ 025/о](#) «Медична карта амбулаторного хворого № ____» або до форми первинної облікової документації [№ 003/о](#) «Медична карта стаціонарного хворого № ____», другий примірник залишається в закладі охорони здоров'я, в якому її видано (додається до відповідного журналу обліку фактів виявлення тілесних ушкоджень або журналу обліку фактів звернення та/або доставлення до закладу охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів та підрозділів поліції за формою, наведеною в додатку до наказу Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України від 06 липня 2016 року № [№ 612/679](#) «Про порядок обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів і підрозділів поліції», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 липня 2016 року за № 1051/29181), а третій примірник видається особі, яка пройшла огляд.

У разі перебування особи в місцях несвободи (будь-яке місце, що перебуває під юрисдикцією і контролем держави, де утримуються чи можуть утримуватися особи, позбавлені волі, за розпорядженням державного органу чи його вказівкою, або з його відома чи мовчазної згоди) додатково складається ще один примірник форми № 511/о, який долучається до матеріалів особової справи в місцях несвободи.

У разі заповнення форми № 511/о в електронній формі, накладається електронний підпис та електронна печатка (за наявності) відповідно до вимог Законів України [«Про електронні документи та електронний документообіг»](#) та [«Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги»](#).

Під час відвідування звернути увагу на:

- 1) закріплення положення про заборону катувань, жорстокого та такого, що принижує честь та гідність, поводження у посадових інструкціях постійного складу;
- 2) проведення навчань для постійного складу щодо недопустимості неналежного поводження із засудженими військовослужбовцями;
- 3) проведення навчань з постійним складом щодо поводження з агресивними правопорушниками;
- 4) обізнаність постійного складу із заборонами катувань та жорстокого поводження;
- 5) наявність випадків застосування фізичної сили, спецзасобів або вогнепальної зброї особовим складом чергової частини;
- 6) підстави застосування заходів фізичного впливу, спецзасобів і зброї, наявність рапортів щодо кожного факту застосування.
- 7) наявність повідомлення про факти застосування заходів фізичного впливу, спецзасобів та вогнепальної зброї органу управління військової частини, органу управління Служби правопорядку, органів прокуратури та Уповноваженого ВРУ з прав людини;
- 8) наявність повідомлень про поранення або смерть затриманих військовослужбовців, що сталися внаслідок застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, а також про всі випадки застосування вогнепальної зброї безпосереднього начальника Служби правопорядку / начальника Центрального управління Служби правопорядку, а також у письмовій формі відповідного прокурора;
- 9) наявність інформації щодо зазнаних тілесних ушкоджень у медичній документації затриманих військовослужбовців;
- 10) у разі наявності скарг щодо випадків катувань, незаконного застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, чи були застосовані заходи захисту скажника від негативного впливу, які;

- 11) наявність зафіксованих викликів екстреної медичної допомоги в разі отримання тілесних ушкоджень затриманим військовослужбовцем.

Отримати інформацію в медичній частині

Щодо конкретної особи:

- ▶ медичну довідку, визначену в пункті 3 глави 1 розділу II Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі, затвердженого наказом Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України від 15 серпня 2014 року № 1348/5/572, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20 серпня 2014 року за № 990/25767;
- ▶ форми первинної облікової документації № 511/о «Довідка № ___ про фіксацію тілесних ушкоджень» (далі — форма № 511/о);
- ▶ анамнезу на період до катувань;
- ▶ медичного анамнезу;

інформацію щодо кількості хворих, які зверталися до медичної частини з ознаками насильства.

Під час інтерв'ювання необхідно поставити наступні питання:

1. Чи відомі затриманим випадки катування / жорстокого поводження/ нанесення тілесних ушкоджень?
2. Чи наявні візуальні ушкодження затриманих?
3. Якщо наявні, необхідно отримати інформацію при яких обставинах отримані, зазначити їх опис, зробити фотофіксацію, перевірити відповідну фіксацію в медичних документах.
4. Чи наявні скарги затриманих на катування, інші жорстокі, нелюдські або такі, що принижують гідність, види поведінки під час перебування в установі?
5. За наявності окремо описати факти.
6. Чи отримали постраждалі медичну допомогу, чи провів фіксацію випадку медичний персонал?
7. Чи мають постраждалі бажання подати офіційну скаргу на неправомірні дії постійного складу?
8. Якщо особи відмовляються, бажано зафіксувати причину відмови.
9. Чи відчувають затримані військовослужбовці себе в безпеці, перебуваючи в дисциплінарному батальйоні поруч з іншими засудженими?

Питання для інтерв'ю в разі отримання інформації про факти катування/нанесення тілесних ушкоджень:

- 1) обставини, які призвели до катувань;
- 2) приблизна дата та час, коли сталося катування;
- 3) інформації про людей, причетних до затримання та катування;
- 4) зміст того, про що питали або про що казали ймовірним потерпілим;
- 5) інформація щодо методів катування та жорстокого поводження, які використовували;
- 6) інформація про фізичні травми, які сталися внаслідок катувань;
- 7) інформація про всіх можливих свідків;
- 8) наявні нині скарги медичного та психологічного характеру;
- 9) яка допомога медична та психологічна надавалась у період після катувань;
- 10) чи застосовували до особи засоби психологічного впливу з боку інших засуджених та осіб постійного складу.

Отримати інформацію в медичній частині (по можливості)

Щодо конкретної особи:

- ▶ медичну довідку, визначену в пункті 3 глави 1 розділу II Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі, затвердженого наказом Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України від 15 серпня 2014 року № 1348/5/572, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20 серпня 2014 року за № 990/25767
- ▶ анамнез на період до катувань;
- ▶ медичний анамнез;

інформацію щодо кількості хворих які звертались до медичної частини з ознаками насильства.

Необхідно переглянути такі документи:

- ▶ книгу запису хворих військовослужбовців, які тримаються на гауптвахті;
- ▶ медичну книжку засудженого, узятого під варту, заарештованого, затриманого військовослужбовця;
- ▶ відповідну довідку, складену медичним працівником;
- ▶ книгу запису хворих військовослужбовців, які тримаються в КТЗ;

- ▶ журнал реєстрації пропозицій, заяв і скарг засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців;
- ▶ журнал обліку проведення занять.

Особливої уваги потребує фіксація порушень, вчинених постійним складом КТЗ:

- ▶ приниження людської гідності, спричинення фізичних чи моральних страждань затриманим;
- ▶ неправомірне застосування зброї, гумових кийків, кайданок, фізичної сили тощо.

1.5. Випадки застосування моральних принижень, фізичної сили

Виявлення випадків моральних принижень, фізичної сили тощо ведеться із застосуванням таких методів:

- ▶ аналіз документації;
- ▶ проведення інтерв'ю з персоналом;
- ▶ проведення інтерв'ю з засудженими особами.

Проведення інтерв'ю як з персоналом, так і з особами, які відбувають покарання в дисциплінарному батальйоні, ведеться з урахуванням специфіки спілкування, психологічних підходів до отримання інформації, критерію «не нашкодь» тощо.

Саме тому особи-інтерв'юери повинні мати вміння спілкуватися, мінімальні знання як медіації, кризової психології, так і психології конфліктів.

Під час проведення інтерв'ювання необхідно отримати таку інформацію:

- ▶ загальний емоційний стан затриманих;
- ▶ яким чином розв'язуються питання у разі конфліктних ситуацій?
- ▶ чи відомі затриманим випадки неправомірних дій з боку постійного складу?
- ▶ реакція затриманих на моніторингову групу;
- ▶ реакція затриманих на представників персоналу установи.

Крім того, під час аналізу отриманої інформації (особливо щодо травматичної події) необхідно враховувати валідність питань, психологічний стан опитуваних, діапазон настрою, процес мислення, рівень

надійності свідчень, навички міжособистісних взаємин в опитуваній особи, симптоматику тривожних станів, можливі проблеми поведінкового характеру тощо.

2. Право на життя та безпеку

(ст. 27 Конституції України)

Право на життя належить до невід’ємних, основоположних прав людини. Воно закріплене в усіх найважливіших міжнародних договорах про права людини і ст. 27 [Конституції України](#) відповідає цим міжнародно-правовим документам.

Розуміння права на життя за Конституцією України можливо виключно в контексті принаймні двох її статей — 3 і 27, де ст. 3 формує основоположний ціннісний підхід української держави до людини, її життя і здоров’я як до «найвищої соціальної цінності» в Україні, а в ст. 27 закріплено загальний зміст особистого права на життя.

З огляду на ч. 1 ст. 22 Конституції України, яка встановлює, що «права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними», та беручи до уваги частину 1 ст. 9 Конституції України, зміст конституційного права на життя слід розуміти також з врахуванням Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, ст. 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, Протоколу 6 до цієї Конвенції та інших міжнародних договорів України про права людини. Суб’єктом права на життя є людина, незалежно від того, чи є вона громадянином України. З огляду на ст. 1 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод Україна зобов’язана забезпечити право на життя, як і решту конвенційних прав людини, щодо всіх людей, що перебувають під юрисдикцією держави.

Обов’язок захищати життя людини, а отже, й забезпечувати право на життя, покладене Конституцією України на державу. Стаття 27 [Конституції України](#) сформульована передусім саме як безпосередній обов’язок держави (ч. 2 ст. 27). Тому відповідно українська держава приймає на себе певні обов’язки щодо захисту життя людини.

У разі введення правового режиму воєнного стану у місцевостях, наближених до районів, де ведуться бойові дії, проводиться обов’язкова евакуація засуджених, узятих під варту, заарештованих та затри-

маних військовослужбовців до гауптвахт, які розташовані в безпечній місцевості.

Евакуація засуджених військовослужбовців проводиться відповідно до [Порядку проведення обов'язкової евакуації окремих категорій населення в разі введення правового режиму воєнного стану](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07 листопада 2018 року № 934.

2.1. Дотримання правил пожежної безпеки

(Статут внутрішньої служби ЗСУ, п. 187–195)

Згідно з пунктами 187–195 [Статуту внутрішньої служби ЗСУ](#) пожежна безпека в Збройних Силах України забезпечується здійсненням комплексу організаційних і технічних заходів, спрямованих на запобігання виникненню пожежі, та системою пожежного захисту. Усі військовослужбовці повинні знати й виконувати вимоги пожежної безпеки і вміти користуватися засобами пожежогасіння. Командир військової частини відповідає за стан пожежної безпеки та організацію пожежної охорони.

У кожній військовій частині розробляється та зберігається в черговій частині:

- ▶ план пожежної безпеки, який затверджується командиром військової частини та узгоджується з органами пожежної охорони і доводиться до усіх посадових осіб;
- ▶ загальна інструкція щодо пожежної безпеки у військовій частині, використання сил та засобів для гасіння пожежі;
- ▶ витяг з інструкції про порядок евакуації особового складу, бойової та іншої техніки і матеріальних засобів повинні бути у чергового частини.

Командир військової частини зобов'язаний:

- ▶ організувати пожежну охорону, вивчення особовим складом вимог пожежної безпеки та навчання поводженню під час гасіння пожежі;
- ▶ забезпечити в розташуванні частини нормативні запаси води та наявність засобів пожежогасіння;
- ▶ не менше ніж один раз на три місяці перевіряти стан пожежної безпеки та організацію пожежної охорони і не менше ніж двічі

на рік проводити відпрацювання плану пожежної безпеки із залученням усіх необхідних сил та засобів;

- ▶ забезпечити додержання протипожежних вимог, визначених стандартами, нормами і правилами, а також виконання вимог приписів пожежної безпеки;
- ▶ налагодити телефонний зв'язок із найближчим підрозділом пожежної охорони гарнізону чи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Заступник командира військової частини і начальник полігону відповідають за виконання вимог пожежної безпеки на території, закріпленій за військовою частиною, полігоном, на навчальних об'єктах бойової підготовки.

Командири підрозділів, начальники служб, майстерень, цехів, клубів, лабораторій та інших об'єктів відповідають за виконання вимог пожежної безпеки в підпорядкованих їм підрозділах, службах, на об'єктах та за справний стан засобів пожежогасіння.

Виконанням робіт з пожежної безпеки військової частини керує начальник служби пожежної безпеки або командир пожежного підрозділу, а там, де він не передбачений за штатом, його обов'язки покладаються на одного з військовослужбовців офіцерського, сержантського (старшинського) складу.

Черговий фельдшер (санітарний інструктор) медичного пункту у разі виникнення пожежі зобов'язаний негайно доповісти черговому частини, організувати евакуацію хворих і гасіння пожежі.

Під час проведення відвідування звернути увагу:

- 1) яким чином забезпечується безпека осіб змінного складу в разі сповіщення «Повітряна тривога»;
- 2) наявність бомбосховища або тимчасового укриття;
- 3) наявність інформації / схем маршрутів переміщення осіб змінного складу до укриття;
- 4) обладнання бомбосховища / укриття;
- 5) наявність плану евакуації осіб змінного складу в разі введення правового режиму воєнного стану відповідно до [Порядку проведення обов'язкової евакуації окремих категорій населення в разі введення правового режиму воєнного стану](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07 листопада 2018 року № 934;

- 6) план пожежної безпеки, що затверджує командир військової частини, який узгоджують з органами пожежної охорони і доводять до всіх посадових осіб;
- 7) загальна інструкція щодо пожежної безпеки у військовій частині, використання сил та засобів для гасіння пожежі;
- 8) витяг з інструкції про порядок евакуації особового складу, бойової та іншої техніки і матеріальних засобів повинні бути в чергового частини;
- 9) наявність планів евакуації на випадок пожежі;
- 10) наявність і стан вогнегасників;
- 11) наявність системи протипожежної сигналізації.

3. Право на свободу та особисту недоторканність

(ст. 29 Конституції України)

3.1. Тримання та доставлення затриманих військовослужбовців у КТЗ

Підставою для тримання затриманих військовослужбовців у КТЗ є: у разі затримання на підставі ухвали слідчого судді або суду про дозвіл на затримання з метою приводу — зазначена ухвала та протокол про затримання особи, підозрюваної (обвинуваченої) у вчиненні кримінального правопорушення, складеного уповноваженою службовою особою (особою, якій законом надано право здійснювати затримання);

у разі затримання без ухвали слідчого судді або суду — протокол про затримання особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення, складеного уповноваженою посадовою особою на підставі [статті 208](#) Кримінального процесуального кодексу України. Про поміщення таких військовослужбовців у КТЗ оперативний черговий органу управління Служби правопорядку (посадова особа, відповідальна за організацію охорони в підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні) робить запис у книзі обліку осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

Про затримання військовослужбовця без документів оперативний черговий органу управління Служби правопорядку (посадова особа, відповідальна за організацію охорони в підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні) доповідає начальнику органу управління Служби правопорядку (підрозділу Служби правопорядку в гарнізоні), складає протокол про адміністративне затримання військовослужбовця, здійснює запис у книзі обліку затриманих (доставлених) осіб та за потреби, залежно від поведінки затриманого та за погодженням з начальником органу управління Служби правопорядку (підрозділу Служби правопорядку в гарнізоні) поміщає затриманого до КТЗ.

Про затриманого військовослужбовця без документів начальник органу управління Служби правопорядку (підрозділу Служби правопорядку в гарнізоні) повідомляє начальника гарнізону та відповідного прокурора.

Після встановлення особи військовослужбовець повинен бути негайно звільнений.

Доставлення затриманих військовослужбовців до КТЗ (Порядок тримання , розділ II)

Для конвоювання затриманих військовослужбовців із числа військовослужбовців офіцерського складу призначається офіцерський конвой, а для конвоювання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців із числа військовослужбовців сержантського (старшинського) складу — із числа військовослужбовців сержантського (старшинського) складу. Для конвоювання затриманих військовослужбовців-жінок конвойні призначаються з числа військовослужбовців-жінок.

На автомобілях затриманих розміщують обличчям у бік, протилежний рухові. Особовий склад конвою розміщується в передній частині кузова так, щоб вони мали змогу стежити за засудженими, узятими під варту, заарештованими та затриманими військовослужбовцями.

Прибуття затриманих військовослужбовців до КТЗ. Заарештовані та затримані військовослужбовці під час прийняття підлягають обов'язковому медичному оглядові.

Медичний огляд, надання екстреної (невідкладної) медичної допомоги здійснюються в кімнаті проведення медичних оглядів черговим медичним працівником по КТЗ, призначеним відповідним начальником гарнізону згідно з графіком, наданим начальником медичної служби гарнізону. Засуджені, узяті під варту та затримані військовослуж-

бовці-жінки на вимогу оглядаються службовими особами — жінками. Присутність інших осіб під час проведення медичного огляду забороняється.

Результати медичного огляду заносяться до книги запису хворих військовослужбовців, які тримаються в КТЗ.

Атестат на продовольство, речовий та грошовий атестати засудженого, узятого під варту військовослужбовця начальник конвою здає начальнику гауптвахти, який робить відповідні відмітки в книзі прийому (повернення) атестатів на продовольство, речових та грошових атестатів засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців та передає їх у відповідні служби для зарахування військовослужбовця на відповідний вид забезпечення.

Перед розміщенням у камеру начальник чергової зміни проводить її зовнішній огляд, перевіряє стан викличної кнопки, розміщує засудженого, затриманого військовослужбовця в камеру, про що робить запис у постовій відомості.

3.2. Ознайомлення з правами та обов'язками

У разі вчинення адміністративного правопорушення затриманій особі роз'яснюються вимоги [статті 63](#) Конституції України, а також її права і обов'язки, передбачені [статтею 268](#) Кодексу України про адміністративні правопорушення.

У разі вчинення кримінального правопорушення затриманій особі роз'яснюються вимоги [статті 63](#) Конституції України, а також її права та обов'язки, передбачені [статтями 42](#) та [208](#) Кримінального процесуального кодексу України.

Про роз'яснення затриманій особі її прав та обов'язків робиться відмітка в протоколі про адміністративне правопорушення та про затримання особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення, і засвідчується підписом затриманої особи із зазначенням дати.

3.3. Проведення особистого огляду (обшуку) військовослужбовців та огляд особистих речей

(Порядок тримання, розділ 15)

Згідно з правилами Нельсона Мандели закони та нормативно-правові акти, що регулюють обшуки в'язнів та камер, повинні відповідати зобов'язанням міжнародного права та враховувати міжнародні стандарти та норми, беручи до уваги необхідність забезпечення охорони у в'язниці. Обшуки проводяться таким способом, яким проявляється повага до притаманної людської гідності та недоторканності особистого життя особи, яку обшукують, а також дотримуються принципи пропорційності, законності та необхідності.

Обшуки не повинні використовуватися для переслідування, залякування чи непотрібного втручання в приватне життя в'язня. З метою підзвітності адміністрація пенітенціарної установи повинна вести належний облік обшуків, зокрема обшуків із роздяганням, обшуків з обстеженням порожнин тіла та обшуків камер. В обліку мають міститися дані про причини обшуків, осіб, які проводили обшук, та результати обшуків.

Інтрузивні обшуки, зокрема обшуки з роздяганням та обшуки з обстеженням порожнин тіла, повинні проводитися лише у разі крайньої необхідності. Адміністрації пенітенціарних установ заохочуються розробити та використовувати відповідні альтернативи до інтрузивних обшуків. Інтрузивний обшук повинен проводити за зачиненими дверима підготовлений працівник тієї самої статі, що і в'язень. Обшуки з обстеженням порожнин тіла проводять лише кваліфіковані медичні працівники, але не ті, чия головна відповідальність є медичне обслуговування в'язнів, або проводяться співробітниками, які, як мінімум, належним чином навчені медичним фахівцем щодо дотримання вимог гігієни, охорони здоров'я та безпеки.

Особисті обшуки можуть перетворюватися на катування, коли вони проводяться з наміром заподіяти сильний психічний або фізичний біль чи страждання особі, яку обшукують. Ризик тортуру та іншого жорстокого поводження є особливо великим, коли обшуки проводяться систематично, коли вони не є вкрай необхідними, коли вони непропорційно спрямовані на певні групи в'язнів та коли їх проводить представник протилежної статі. Обшук може також бути порушенням заборони тортуру та інших видів жорстокого поводження, якщо він проводиться із за-

стосуванням сили. Разом з тим, обшук може спричинити фізичні травми, особливо коли він проводиться непередбаченим співробітником.

- ▶ Європейський суд із прав людини (ЄСПЛ) встановив, що обшуки з роздяганням можуть являти собою принизливе поводження, якщо вони не виправдані вагомими причинами безпеки та/або способом їх проведення (Справи "Іванчук проти Польщі", заява No.25196/94, 15.01.2001 р.; "Шеннаві проти Франції", заява No.51246/08, 20.01. 2011 р.; "Валасіна проти Литви", заява No.44558/98, 24.07.2001 р.; "Фреро проти Франції", заява No.70204/01, 12.06.2007 р.). Суд також визнав, що для того, щоб обшуки були принизливі або образливі, "цілком може бути достатньо, щоб потерпіла особа відчувала себе приниженою навіть не перед іншими, а перед самим собою" (Справа "Тайрер проти Великої Британії", заява No.5856/72, 25.04.1978 р., п. 32.)

Спеціальний доповідач ООН із питань тортур вважає, що особисті обшуки, зокрема обшуки з роздяганням та інвазійні особисті обшуки, можуть становити жорстоке поводження, якщо вони проводяться непропорційним, принизливим чи дискримінаційним способом. Спеціальний доповідач також вказав на інші заборонені методи, серед яких: недоречне торкання; поводження, що стає рівнозначним сексуальним домаганням під час обшуків; повсякденні вагінальні обстеження жінок, яким висунуті звинувачення у правопорушеннях, пов'язаних із наркотиками. Ці методи мають непропорційний вплив на жінок, особливо коли обшуки проводять охоронці чоловічої статі. Якщо обшуки з роздяганням та інвазійні особисті обшуки проводять із забороненою метою або з будь-якої причини на підставі дискримінації та викликають сильний біль або страждання, вони становлять тортури. (Report of the Special Rapporteur on torture, A/HRC/31/57", 5 January 2016, op. cit. 27, para. 23. ["Звіт Спеціального доповідача з питань тортур», A/HRC/31/57, 5.01.2016 р., вказ. пр., примітка 27, п. 23.])

Перед поміщенням до КТЗ у приміщенні, яке відповідає вимогам санітарії і гігієни та унеможлиблює доступ сторонніх осіб, проводить особистий огляд затриманого уповноважена службова особа однієї статі із затриманим, у присутності двох понятих тієї самої статі.

Огляд складається з огляду тіла затриманого, його одягу, натільної білизни, головного убору, взуття та інших речей і предметів.

Про особистий огляд складається протокол або про це робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення, адміністративне затримання, затримання особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення.

Вилученню підлягають документи з ознаками підробки, речі та предмети, які є знаряддям або безпосередньо об'єктом правопорушення, можуть бути речовими доказами у справі, а також якщо вони можуть бути використані для завдання шкоди затриманим.

Для проведення особистого обшуку засуджених, узятих під варту військовослужбовців чи особистого огляду заарештованих затриманих військовослужбовців їх виводять з приміщень у заздалегідь визначене начальником гауптвахти (посадовою особою, відповідальною за організацію охорони) місце.

Особистий обшук (особистий огляд) проводиться особами однієї статі із затриманими військовослужбовцями. Присутність осіб іншої статі з обшукуванням під час обшуку з роздяганням (особистого огляду) не допускається.

Під час проведення обшуку та огляду камери, особистих речей та предметів затриманих військовослужбовців зобов'язані бути присутніми начальник гауптвахти (посадова особа, відповідальна за організацію охорони в підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні), начальник чергової зміни та старший камери, яка оглядається.

Проводити обшуки та огляди в одному приміщенні більше однієї особи забороняється.

Особистий обшук (особистий огляд) поділяється на повний (із роздяганням) і неповний (без роздягання). Під час проведення повного обшуку (огляду) залучення чергового медичного працівника по гауптвахті є обов'язковим.

Повному обшуку (огляду) підлягають затримані військовослужбовці під час їх прибуття до КЗД та вибуття до відповідної установи, під час затримання після вчинення втечі з-під варті, після проведення побачення.

Про вилучення речей і документів складається протокол або робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення, про огляд речей, про адміністративне затримання, про затримання особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення. У протоколі має бути вказано, які саме речі та документи вилучено в затриманого, із зазначенням назви, кількості, міри, ваги, матеріалу, з якого вони виготовлені, указуються їх індивідуальні ознаки, номери тощо.

Облік та зберігання вилучених речей і документів здійснюються відповідно до [Порядку зберігання вилучених під час здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення речей](#)

[і документів](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 січня 2012 року № 17.

Під час здійснення відвідування звернути увагу на:

- 1) наявність протоколів затримання відповідних військовослужбовців;
- 2) чи проведено медичний огляд;
- 3) наявність опису особистих речей;
- 4) наявність атестатів на продовольство (крім офіцерів, які проходять військову службу за контрактом);
- 5) наявність місця для проведення обшуку;
- 6) наявність місця проведення медичного огляду;
- 7) чи роз'яснено затриманій особі її права;
- 8) яка процедура доставлення до зали суду.

4. Право на охорону здоров'я, медичну допомогу

(ст. 49 Конституції України)

4.1. Медичний контроль за станом здоров'я військовослужбовців

(Статут внутрішньої служби ЗСУ ст. 241–245, 246–262, Порядок тримання розділ 2 п. 3, розділ 3 п. 1. ч. 2, п. 8, розділ 4 п.8)

Начальник медичної служби зобов'язаний організувати якісне проведення медичного огляду та обстеження особового складу, особисто брати участь в амбулаторному прийомі, оглядати хворих, що перебувають у медичному пункті і направляються до закладів охорони здоров'я; знати стан хворих, що залишаються в медичному пункті, і контролювати їх лікування; знати стан хворих, що перебувають в інших закладах охорони здоров'я, і періодично їх відвідувати;

Основними **лікувально-профілактичними заходами** є диспансеризація, амбулаторне, стаціонарне лікування військовослужбовців.

З метою запобігання поширенню інфекційних захворювань лікувально-профілактичні заходи, які пропонуються медичною службою, обов'язкові для виконання всіма військовослужбовцями.

Первинний медичний огляд. Начальник медичного пункту (медичний працівник) під час прийняття затриманого військовослужбовця в установленому порядку проводить його медичний огляд. Якщо під час огляду виявлено, що засуджений військовослужбовець має тілесні ушкодження, ознаки тортур, травм, включаючи психічні, чи явні ознаки захворювання, начальник медичної служби — начальник медичного пункту дисциплінарного батальйону (медичний працівник) та командир дисциплінарного батальйону негайно вживають заходів щодо надання такому військовослужбовцю невідкладної медичної допомоги та направлення до закладу охорони здоров'я Збройних Сил України для подальшого лікування.

Доступ до медичного працівника. Амбулаторний прийом проводиться в медичному пункті військової частини лікарем (фельдшером) у години, встановлені розпорядком дня військової частини.

Черговий фельдшер (санітарний інструктор) медичного пункту зобов'язаний постійно перебувати в медичному пункті; виходячи в службових справах, залишати замість себе днювального медичного пункту та повідомляти його, куди й на який час він відлучається.

У кімнаті для медичного працівника мають бути шафа, шафа медична, стіл, два — три стільці, кушетка медична, умивальник, полиця для книг, вішалка для одягу. Перелік медичного майна та лікарських засобів, які повинні знаходитися в цій кімнаті, затверджується начальником медичної служби гарнізону.

Доступ до послуг первинної медичної допомоги. Військовослужбовці, які захворіли раптово або дістали травму, направляються до медичного пункту частини негайно, у будь-який час доби.

Черговий фельдшер (санітарний інструктор) медичного пункту зобов'язаний:

- ▶ за викликом чергового роти, батальйону або частини негайно прибувати до хворого для подання йому допомоги, а у разі потреби у терміновому лікарському втручанні негайно відправляти хворого до медичного пункту й доповідати лікареві або начальнику медичного пункту;
- ▶ під час прибуття до медичного пункту військовослужбовців, які раптово захворіли, подавати їм першу медичну допомогу й доповідати начальникові медичного пункту.

Днювальний медичного пункту зобов'язаний:

- ▶ за вказівкою чергового фельдшера (санітарного інструктора) й під його наглядом здійснювати санітарну обробку новоприбулих хворих;
- ▶ приймати особисті речі хворих й готувати їх до дезінфекції;
- ▶ обслуговувати хворих, роздавати їм їжу й воду;
- ▶ стежити за дотриманням у медичному пункті встановленого внутрішнього порядку.

Доступ до послуг спеціалізованої медичної допомоги. Начальник медичного пункту зобов'язаний:

- ▶ організовувати стаціонарне лікування в лазареті медичного пункту нетранспортабельних хворих (поранених, травмованих, отруєних) до поліпшення їх стану і переведення в лікувально-профілактичний заклад.

Забезпечення необхідним медичним майном та медикаментами КТЗ здійснюється військовою частиною (установою), на медичному забезпеченні якої вони знаходяться в установленому порядку, визначеному наказами Міністерства оборони України.

Забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя ([Статут внутрішньої служби ЗСУ ст. ст. 241–245](#)).

Начальник медичного пункту бригади (полку, окремого батальйону, батальйону) зобов'язаний забезпечувати **тимчасову ізоляцію інфекційних хворих, а також осіб з підозрою на інфекційні захворювання до направлення їх у лікувально-профілактичний заклад.**

4.2. Забезпечення медичними препаратами та виробами медичного призначення.

Аптека медичного пункту повинна бути забезпечена усіма необхідними лікарськими засобами відповідно до [Національного переліку основних лікарських засобів і виробів медичного призначення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2009 № 333](#), та уніфікованих клінічних протоколів, розроблених у відповідності до стандартів надання медичної допомоги, затверджених [наказом Міністерства охорони здоров'я України від 28.09.2012 № 751](#) «Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я України».

Приміщення аптеки забезпечується необхідною кількістю шаф, піддонів, холодильників, стелажів, термометрами, гігрометрами, охоронними та протипожежними засобами, що порушує пункти 2, 4, 6 розділу II [Правил зберігання та проведення контролю якості лікарських засобів у лікувально-профілактичних закладах, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.12.2003 № 584](#).

Згідно із [Заходами та Засобами щодо попередження інфікування при проведенні догляду за пацієнтами, затвердженими наказом Міністерства охорони здоров'я України від 03.08.2020 № 1777](#), у медичному пункті обладнується кілька ізоляторів для інфекційних хворих, що забезпечує одночасне розміщення хворих на небезпечні інфекційні захворювання окремо один від одного та інших військовослужбовців.

Під час здійснення відвідування необхідно звернути увагу на:

- наявність медичного пункту;
- наявність медичного персоналу, молодшого медичного персоналу згідно штатним розписом.

Перевірити наявність і (додати копії):

забезпеченість медичної частини медичними препаратами та виробами медичного призначення:

- ▶ потреба в медикаментах та виробих медичного призначення для медичної частини;
- ▶ забезпеченість медикаментами та виробами медичного призначення на дату візиту (витребувати копію переліку наявних ліків);

щодо проведення первинного медичного огляду під час прийняття в установу:

- ▶ особа, яка проводить;
- ▶ присутні особи під час проведення огляду;
- ▶ наявність окремого кабінету для проведення медичного огляду;

складники медичного огляду по прибутті до установи:

- ▶ скарги засудженого на стан здоров'я;
- ▶ оцінка загального стану;
- ▶ наявність тілесних ушкоджень;
- ▶ стан органів та систем;
- ▶ медичний висновок;
- ▶ рекомендації;
- ▶ фіксація в медичній документації;

- ▶ наявність у медичній картці 025/о екземпляра довідки, у якій медичний працівник детально описує характер ушкоджень, їх розміри та розташування.

Перевірити наявність записів та збіг даних в журналі обліку виявлення тілесних ушкоджень у осіб, які прибули до дисциплінарного батальйону, в книзі обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події та медичних картках осіб.

Організація надання невідкладної медичної допомоги:

- ▶ наявність медичного працівника в установі — цілодобово, з ____ по ____ (вказати часи роботи) щодня / у вихідні дні,
- ▶ чи є відмови в наданні невідкладної допомоги (швидка медична допомога) — так/ні, якщо так, вказати,
- ▶ наявність журналу обліку приймання, виписування засуджених та відмов від госпіталізації в медичній частині (лікарняному закладі).

Наявність інфекційного ізолятора.

5. Право на достатній життєвий рівень, що охоплює достатнє харчування, одяг, житло

(ст. 48 Конституції України, ст. 11 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, ст. 25 Загальної декларації прав людини, Базові мінімальні стандарти ЄКПТ, ст. 115 КВК України, п. 135–139 Статуту внутрішньої служби ЗСУ, Положення про тримання)

Відповідно до [ст. 25 Загальної декларації прав людини](#) кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд і необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї, і право на забезпечення в разі безробіття, хвороби, інвалідності, вдівства, старості чи іншого випадку втрати засобів до існування через незалежні від неї обставини.

[Стаття 11 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права](#) проголошує, що держави, які беруть участь у ньому, визначають право кожного на достатній життєвий рівень для нього і його сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг і житло.

5.1. Умови перебування затриманих військовослужбовців

Згідно з положеннями [Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями](#) всі приміщення, якими користуються в'язні, особливо спальні, повинні відповідати всім санітарним вимогам, причому належну увагу слід звертати на кліматичні умови, особливо на кубатуру цих приміщень, на мінімальну площу їх, на освітлення, опалення і вентиляцію.

У приміщеннях, де живуть і працюють в'язні:

а) вікна повинні мати достатні розміри для того, щоб в'язні могли читати і працювати за денного світла, і повинні бути сконструйовані так, щоб забезпечувати доступ свіжого повітря, незалежно від того, є чи немає штучної системи вентиляції;

б) штучне освітлення повинне бути достатнім для того, щоб в'язні могли читати і працювати без шкоди для зору.

Санітарні вузли повинні бути достатніми для того, щоб кожен в'язень міг задовольнити свої природні потреби, коли йому це потрібно, в умовах чистоти і пристойності.

Кількість лазень і душових повинна бути достатньою для того, щоб кожен в'язень міг і був зобов'язаний купатися або приймати душ при температурі, яка підходить для даного клімату, і так часто, як цього вимагають умови загальної гігієни, з урахуванням пори року і географічного району, але в будь-якому випадку хоча б раз на тиждень у помірному кліматі.

Всі частини закладу, якими в'язні користуються регулярно, повинні завжди утримуватися в належному порядку і суворій чистоті.

В'язням, які не мають права носити цивільний одяг, слід видавати обмундирування, яке відповідає даному клімату і дозволяє підтримувати їхнє здоров'я в задовільному стані. Цей одяг не повинен мати ні образливого, ні принизливого вигляду.

Одяг повинен утримуватися в чистоті й порядку. Прання і видачу свіжої білизни слід забезпечувати відповідно до вимог гігієни.

Кожному в'язневі слід забезпечити окреме ліжко відповідно до національних чи місцевих норм, забезпечене окремими постільними речами, які повинні бути чистими в момент видачі їх, підтримуватися в порядку і мінятися досить часто, аби забезпечувати їхню чистоту.

Базові мінімальні стандарти ЄКПТ з персональної житлової площі в пенітенціарних установах:

- ▶ 6 м² житлової площі на камеру для тримання однієї особи + санітарне обладнання;
- ▶ 4 м² житлової площі на одного в'язня на камеру для тримання декількох осіб + повне розподілення санітарного обладнання;
- ▶ не менше ніж 2 метри між стінами камери;
- ▶ не менше ніж 2,5 метри між підлогою та стелею камери.

Отже, камера для тримання одного в'язня має вимірюватися 6 м², з урахуванням простору, що вимагається для санітарної прибудови (як правило від 1 до 2 м²). Так само простір, зайнятий санітарною прибудовою, має бути вилучений з обрахування 4 м² на одного засудженого в камерах для тримання багатьох осіб. Будь-яка камера, призначена для розміщення засуджених повинна мати хоча б 2 метри між стінами та 2,5 метра між підлогою та стелею.

ЄКПТ визначив шляхом додавання 4 м² на кожного індивідуально до засудженого до мінімальної жилої площі 6 м² для загальних камер:

- ▶ 2 засуджених: мінімум 10 м² (6 м² + 4 м²) жилої площі + санітарна прибудова;
- ▶ 3 засуджених: мінімум 14 м² (6 м² + 8 м²) жилої площі + санітарна прибудова;
- ▶ 4 засуджених: мінімум 18 м² (6 м² + 12 м²) жилої площі + санітарна прибудова.

Щодо багатомасштабних спільних приміщень, які розміщують десятки чи інколи навіть близько сотні ув'язнених чи засуджених, ЄКПТ стверджує істотне несхвалення, яке не тільки пов'язане з питанням жилої площі на засудженого, але й з концепцією як такою.

[Статтю 115 Кримінально-виконавчого кодексу України](#) визначено, що для перебування в спальному / камерному приміщенні норма повинна відповідати **4 кв. м на одну особу**, щодо якої вирок набрав законної сили, **5 кв. м на одну особу, яка перебуває на стаціонарному лікуванні в медичній частині**, зокрема хвору на туберкульоз.

[Розділ VI Порядку тримання](#) встановлює загальні вимоги до обладнання КТЗ.

Особи, які перебувають на гауптвахті розміщуються в загальних та одиночних камерах.

У загальних камерах мають бути ліжка з дерев'яним лежаком, тумбочки, столи, лави (табурети), полиці для книг.

Усі меблі, які є в загальних та одиночних камерах, надійно кріпляться до підлоги або стін.

Вікна камер повинні забезпечувати достатнє природне освітлення та мати розмір не менше ніж 0,5 x 0,9 м, бути обладнаними зсередини металевими ґратами для унеможливлення доступу до скла. Розміри чарунок ґрат повинні бути не більше ніж 150 x 150 мм, товщина прута — не менше ніж 10 мм. Прути зварюються на кожному перехрещенні. Для здійснення засудженим, узятим під варту, заарештованим та затриманим військовослужбовцем самостійного провітрювання камери, вікна обладнуються подовжувачами ручок для їх відчинення.

Двері камер повинні бути завтовшки не менше ніж 6 см, зсередини оббиті металом й укріплені металевими кутиками по всьому периметру або металеві, виготовлені з листової сталі завтовшки не менше ніж 5 мм і укріплені металевими кутиками по всьому периметру. Допускається обладнання ґратчастих дверей з діаметром прута не менше ніж 10 мм. Для нагляду за військовослужбовцями в центрі дверей на висоті 1,4–1,5 м обладнується отвір.

Для передавання військовослужбовцям їжі, книжок та речей у середній частині дверей на висоті 95 см від підлоги обладнується кватирка розміром 18 x 22 см. Кватирка повинна відчинятися в бік коридору та обладнуватися замком. Двері камер обладнуються механічними та, по за можливості, додатково електромеханічними замками. Механічні замки для всіх камер повинні бути однаковими та замикатися одним ключем.

Усі двері камер обладнуються автономною сигналізацією, яка виводиться на пульт начальника чергової зміни.

Біля дверей камер (з правого або лівого боку) на висоті 1,5 м від підлоги до нижнього краю в заскленій рамці вивішується **список військовослужбовців**, які перебувають у камері, розміром 210 x 297 мм. У списку зазначають військове звання, прізвище, ім'я та по батькові військовослужбовців. Список підписує начальник гауптваhti.

Електропроводка монтується таким чином, щоб унеможливити доступ до неї осіб, які тримаються в камері.

Камери радіофікуються, при цьому регулятори гучності динаміків встановлюються безпосередньо в камерах.

Підлога в камерах будується на бетонній основі та покривається дошками, стіни штукатуряться цементною сумішшю і біляться.

Ключі від камер КТЗ зберігаються в начальника чергової зміни, запасний ключ — в оперативного чергового органу управління Служби

правопорядку (посадової особи, відповідальної за організацію охорони в підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні).

Загальні й одиночні камери обладнуються відгородженими **санвузлами** з дверцятами, умивальниками з проточною гарячою і холодною водою.

Температурний режим. Температура в камерах під час опалувального сезону повинна бути не нижче ніж 18 ° С, об'єм повітря має бути 9–12 м³ на одну особу, відносна вологість 40–60 %.

Доступ до свіжого повітря. Усі приміщення підлягають обов'язковому щоденному провітрюванню. Провітрювання камер здійснюється під час проведення прогулянок осіб, які тримаються в камері, або за їх власним бажанням.

Освітлення. Електролампочки загального освітлення встановлюють у нішах стелі, а чергового освітлення (неяскраве темно-синє світло), яке вмикається в години сну — у нішах над дверима. Світильники захищаються ґратами від можливого їх пошкодження. Вимикачі освітлення камер встановлюються поза камерою, у коридорі.

У разі неможливості через конструкцію приміщення камери обладнати електролампочки загального освітлення безпосередньо в нішах стелі, а чергового освітлення — у нішах над дверима, допускається їх обладнання безпосередньо на стелі камери та на стіні над дверима, із обов'язковим захистом світильників ґратами від можливого їх пошкодження.

Загальне освітлення камер повинно бути достатнім для того щоб засуджені, узяті під варту, заарештовані та затримані військовослужбовці могли читати без шкоди для здоров'я.

Прибирання камер. Щоденні та загальні (раз на тиждень) прибирання камер, туалетів, а також миття підлоги на гауптвахті проводяться засудженими, заарештованими та затриманими (за вчинення адміністративних правопорушень) військовослужбовцями під наглядом помічника начальника чергової зміни згідно з графіком прибирання гауптвахти черговими прибиральниками, який складається начальником гауптвахти (посадовою особою, відповідальною за організацію охорони в підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні).

Забезпечення постільною білизною здійснюється відповідно до норм тримання на одне штатне місце.

Заміна білизни проводиться через військову частину (установу), на речовому забезпеченні якої перебуває гауптвахта.

Створення запасів білизни згідно з нормами тримання здійснюється на гауптвахті.

Засуджені військовослужбовці забезпечуються милом згідно з нормами забезпечення.

Прогулянка ([Статут внутрішньої служби ЗСУ, п. 207](#)). У передбачений розпорядком дня час під керівництвом головного сержанта роти або одного з головних сержантів (заступників командирів) взводів проводиться **вечірня прогулянка**.

На прогулянку не виводять осіб, які відмовилися від неї у разі поганого самопочуття або за рекомендацією чергового медичного працівника на гауптвахті.

Над прогулянковими камерами (майданчиком для прогулянок) обладнується спостережна вишка для чатового (вивідного) з розрахунку, щоб усі засуджені, узяті під варту, заарештовані та затримані військовослужбовці, які перебувають на прогулянці, перебували під його постійним наглядом.

На посту біля чатового (вивідного) встановлюють пристрій оповіщення охоронно-тривожної сигналізації і засіб для зв'язку з начальником чергової зміни.

Над прогулянковими камерами (майданчиком для прогулянок) закріплюють металеву раму, до якої приварюють металеву решітку з чарунками не більше ніж 15 × 15 см. До решітки прикріплюють металеву сітку «рабицю» з чарунками не більше ніж 5 × 5 см, над третьою частиною площі якої обладнують дашок для захисту від атмосферних опадів.

Внутрішні стіни прогулянкових камер (майданчика для прогулянок) штукатурять рівномірно цементною сумішшю і білять. У середині кожної прогулянкової камери (майданчика для прогулянок) встановлюють лавку, яку надійно прикріплюють до підлоги. З прогулянкових камер (майданчика для прогулянок) повинен бути забезпечений стік води.

5.2. Організація харчування

([Статут внутрішньої служби ЗСУ, п. 97, 168, 201, 213, 215](#) [Порядок тримання п. IV, V](#))

Затримані військовослужбовці забезпечуються харчуванням за [нормою № 1](#) - загальновійськова відповідно до [постанови Кабінету](#)

[Міністрів України від 29 березня 2002 року № 426 «Про норми харчування військовослужбовців Збройних Сил, інших військових формувань та Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, поліцейських, осіб рядового, начальницького складу підрозділів Державної фіскальної служби, осіб рядового, начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту»](#) через військову частину (установу), до якої прикріплена на продовольче забезпечення гауптвахта.

Добова відомість зарахування та зняття затриманих військовослужбовців на продовольче (з продовольчого) забезпечення щодня подається начальником гауптвахти у військову частину (установу), на продовольчому забезпеченні якої знаходиться гауптвахта.

На продовольче забезпечення затриманих військовослужбовців зараховують наказом командира (начальника) військової частини (установи), на продовольчому забезпеченні якої перебуває гауптвахта, у встановленому порядку.

Продовольче забезпечення затриманих військовослужбовців організовують в установленому порядку.

Заміни продуктів харчування військовослужбовців Збройних сил та інших військових формувань затверджені [Постановою КМУ від 29 березня 2002 року № 426](#).

Начальник продовольчої служби бригади відповідає за організацію якісного та своєчасного харчування особового складу, санітарний стан об'єктів служби.

До початку роздавання їжі лікар (фельдшер) разом із черговим частини повинен перевірити її якість, здійснити контрольне зважування порцій, а також перевірити санітарний стан приміщень їдальні, столово-кухонного посуду та інвентарю. Крім того, командиром військової частини або за його вказівкою одним із його заступників щоденно перевіряється якість приготування їжі.

Перевірку якості їжі та контрольне зважування порцій командир військової частини або його заступники здійснюють у залі-їдальні.

Записи про результати перевірки вносяться до **книги обліку контролю за якістю приготування їжі**.

У визначений розпорядком дня час черговий частини дає дозвіл на видачу якісної їжі.

Харчування узятих під варту та затриманих військовослужбовців організовується тільки в камерах.

У будівлі, де знаходиться КТЗ, обладнується духова кімната (місце, обладнане душовою кабіною).

Медичний огляд проводить черговий медичний працівник по КТЗ. За потреби затриманим військовослужбовцям надається можливість прийняти душ під час ранкового та вечірнього туалету.

Відомості про виконання зазначених заходів заносяться **до книги обліку відвідування душової кімнати, заміни білизни і видачі мила військовослужбовцям, які тримаються на гауптвахті (КТЗ), та книги запису хворих військовослужбовців, які тримаються на гауптвахті (КТЗ).**

Дезінфекцію приміщень проводять щотижня у визначений начальник органу управління Служби правопорядку час (спеціальних палат — у час, визначений начальником закладу охорони здоров'я Збройних Сил України). Відомості про проведення дезінфекції приміщень гауптвахти та спеціальної палати заносяться до книги обліку проведення дезінфекції приміщень гауптвахти та спеціальної палати.

Забезпечення постільною і натільною білизною здійснюється відповідно до норм тримання на одне штатне місце. Створення запасів білизни згідно з нормами тримання здійснюється на гауптвахті.

Затримані військовослужбовці забезпечуються милом згідно з нормами забезпечення.

Під час здійснення відвідування необхідно звернути увагу на:

- 1) наявність пристосованих камерних приміщень;
- 2) кількість камерних приміщень та їх наповнення (ліжкомісця);
- 3) наявність кімнати для зберігання власних речей;
- 4) забезпечення індивідуальними спальними місцями і постільними речами;
- 5) забезпечення іншим твердим інвентарем;
- 6) додержання встановлених законом санітарних норм житлової площі: 4 кв. м на одну особу;
- 7) санітарно-гігієнічний стан, освітлення, вентиляцію, графік прибирання;
- 8) наявність у [камерних приміщеннях](#) пам'яток для засуджених щодо їхніх прав та обов'язків;
- 9) наявність санвузлів у камерних приміщеннях;
- 10) доступ до питної води;

- 11) температурний режим приміщень (не нижче ніж +18°C, а в медичних установах — не нижче ніж +20°C;
- 12) обладнання душової та можливість миття;
- 13) просушування та прожарювання постільної білизни, одягу і взуття у спеціальних приміщеннях;
- 14) зберігання особистих речей засуджених на складі;
- 15) забезпечення установ водопостачанням, водовідведенням, енерго- та теплозабезпеченням;
- 16) наявність місця для прогулянки / прогулянкових двориків, їх стан та обладнання;
- 17) надання прогулянок, встановленої тривалості тощо.
- 18) можливість вживати їжу в непризначений час, у перервах між споживаннями їжі.

Під час проведення моніторингу організації харчування звернути увагу на:

- 1) наявність меню в їдальні;
- 2) вартість харчування на 1 засудженого військовослужбовця;
- 3) наявність відповідної документації — меню, меню-розкладки, меню-вимоги;
- 4) наявність дієтичного та лікувально-профілактичного меню (за призначенням медичної служби);
- 5) дозвільну документацію;
- 6) наявність санітарних книжок у персоналу;
- 7) якість їжі — органолептичні властивості;
- 8) санітарний стан приміщень харчоблоку;
- 9) санітарний стан холодильного обладнання;
- 10) зберігання продуктів харчування;
- 11) наявність резервних засобів приготування їжі;
- 12) процедуру миття посуду;
- 13) порядок роздачі їжі;
- 14) проведення перевірки якості їжі черговим частини;
- 15) функції чергового їдальні;
- 16) наявність скарг на погане харчування.

6. Недопущення проявів сегрегації, стигматизації, дискримінації

(ст. 24 Конституції України, [Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод](#), [Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»](#))

Недискримінація означає заборону необґрунтованого відмінного ставлення (а саме встановлення розрізень, винятків, обмежень чи переваг) до осіб, які знаходяться в однаковій ситуації, чи однакового підходу до осіб, які знаходяться в різних ситуаціях. Принцип недискримінації означає заборону необґрунтованого відмінного ставлення (а саме встановлення розрізень, винятків, обмежень чи переваг) до осіб, які знаходяться в однаковій ситуації, або чи однакового підходу до осіб, які знаходяться в різних ситуаціях.

Оскільки [дискримінація](#) призводить до обмеження або унеможливлення в користуванні чи здійсненні прав і свобод усіма людьми на рівних підставах, то її заборона розглядається як один із шляхів забезпечення рівності всіх людей.

Право на захист від дискримінації є одним із фундаментальних прав людини, яке визнане міжнародним правом і має бути забезпечене сучасними державами.

Стаття [Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод](#) 1950 р. забороняє дискримінацію за будь-якою ознакою при користуванні визнаними в ній правами та свободами та гарантує користування ними без дискримінації.

Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою — статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження або за іншою ознакою.

[Європейська соціальна хартія](#) від 3 травня 1996 р. містить як заборону будь-якої дискримінації в здійсненні прав, передбачених цією Хартією, так і положення, що зобов'язують держави-учасниці створювати певні переваги для окремих груп населення (жінок, молоді, інвалідів та ін.) з метою забезпечення фактичної рівності.

Протокол № 12 до Конвенції встановлює загальну заборону дискримінації за будь-якою ознакою, виходячи з того, що всі особи рівні перед за-

коном і мають право на рівний захист за законом. Разом із тим у преамбулі Протоколу підкреслено, що принцип недискримінації не перешкоджає державам-учасницям уживати заходів для сприяння повній та реальній рівності, якщо ці заходи об'єктивно й обґрунтовано виправдані.

У статті 24 [Конституції України](#) зазначено, що всім громадянам наданий і гарантований рівний обсяг прав і свобод: економічних, соціальних, політичних, культурних, особистих тощо.

Їх використання пов'язане із запровадженням однакових стандартів для всіх без винятку осіб. Це означає, що закріплені Конституцією України права і свободи поширюються рівною мірою на всіх громадян і мають для них тотожний (однаковий) зміст. Права людини належать їй від природи, є невід'ємними. Завдання держави і суспільства в сучасних умовах полягає в тому, щоб захищати ці права і не допускати їх порушення.

Згідно зі статтею 2 [Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»](#) законодавство України ґрунтується на принципі недискримінації, що передбачає незалежно від певних ознак:

- 1) забезпечення рівності прав і свобод осіб та/або груп осіб;
- 2) забезпечення рівності перед законом осіб та/або груп осіб;
- 3) повагу до гідності кожної людини;
- 4) забезпечення рівних можливостей осіб та/або груп осіб.

Дискримінація виявляється, коли до людей ставляться менш прихильно, аніж до інших людей в подібній ситуації тільки тому, що вони належать, або сприймаються як такі, що належать, до певної групи чи категорії людей.

Сегрегація — відмежування «чужих» від домінуючої групи за місцем та умовами проживання, навчання, роботи; наприклад, це може бути рішення спільноти щодо того, що ромів (циган) треба ізолювати від населеного пункту, а їхніх дітей не брати до місцевої школи на навчання;

Дискримінація — обмеження домінуючою групою «інакших» індивідів у доступі до суспільних благ та влади; наприклад, до кінця 19 — початку чи навіть середини 20 століття жінки у більшості країн не мали права голосу, що є прикладом гендерної дискримінації.

Дискримінація може бути також у формі злочинів на ґрунті ненависті, мови ворожнечі, символів (або знаків) ворожнечі.

Дискримінація може здійснюватися у прямий та непрямий спосіб.

Пряма дискримінація характеризується наявністю наміру дискримінувати людину чи групу людей, наприклад, коли бюро з працевлаштування відхиляє претендента / претендентку ромської національності, або компанія з нерухомості не надає квартир іммігрантам / іммігранткам.

Непряма дискримінація має місце, коли нібито нейтральна умова, критерій або практика де-факто ставить окрему особу чи представників / представниць певної меншини в невідгідне, порівняно з іншими, становище.

Існує багато різних типів дискримінації, яких можуть зазнати окремі люди чи групи людей. До найпоширеніших типів включають:

- ▶ расизм — дискримінація за расовою чи етнічною ознакою особи, чи групи осіб;
- ▶ сексизм — дискримінація за статтю людини;
- ▶ ейджизм — дискримінація за віком людини, часто відбувається щодо літніх людей;
- ▶ ейблїзм — дискримінація за фізичними чи розумовими здібностями людини;
- ▶ релігійна дискримінація — дискримінація на основі релігії чи моральних переконань особи;
- ▶ дискримінація за ознакою сексуальної орієнтації / гомофобія;
- ▶ дискримінація за гендерною ідентичністю — дискримінація за гендерною ідентичністю або самовираженням людини.

Прояви дискримінації:

- ▶ уникання;
- ▶ психологічний тиск;
- ▶ нерівні умови та права;
- ▶ надання переваги іншим без очевидної на те причини у професійному плані;
- ▶ відкрита ненависть та приниження;
- ▶ фізична розправа (побиття, вбивство).

Під час здійснення відвідування звернути увагу:

- ▶ наявність сегрегації осіб змінного складу;
- ▶ наявність ієрархії серед осіб змінного складу;
- ▶ залучення осіб до робіт поза графіком робіт з благоустрою, прибирання приміщень, прибирання місць загального користування, санвузлів.

7. Права осіб з інвалідністю

(Конвенція ООН про права інвалідів, правила Нельсона Мандели, Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю», Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців і членів їх сімей»).

Дискримінація щодо людей з інвалідністю, швидше за все, буде ще більше проявлятися у в'язницях. УНЗ ООН зазначає, що "в'язні з інвалідністю стикаються з труднощами доступу до послуг, дотримання правил та участі у заходах, які проводяться у в'язницях без врахування їхніх особливих потреб.

З причини існування фізичних бар'єрів в архітектурі приміщень в'язні з інвалідністю, можливо, не зможуть мати доступ до їдалень, бібліотек, санітарно-гігієнічних приміщень, приміщень для роботи, відпочинку та побачень. В'язням з інвалідністю можуть регулярно відмовляти в участі в робочих програмах поза стінами пенітенціарної установи, що іноді призводить до значного збільшення тривалості часу, який вони проводять в ув'язненні".

У преамбулі Конвенції ООН про права інвалідів (КПІ) визнається, що "інвалідність — це поняття, яке еволюціонує", і що "інвалідність є результатом взаємодії, яка відбувається між людьми, які мають порушення здоров'я, з бар'єрами у поведінці та довкіллі, які заважають їхній повноцінній участі в суспільстві нарівні з іншими" [Конвенція ООН про права людей з інвалідністю \(КПЛІ\)](#), яка прийнята Резолюцією Генеральної Асамблеї А/RES/61/106 13.12.2006 р., та "Настанови щодо статті 14 КПЛІ: Право на свободу та безпеку людей з інвалідністю", Комітет ООН із прав людей з інвалідністю, вересень 2015 р.).

В'язні з різними типами інвалідності матимуть специфічні потреби, пов'язані з інвалідністю, для забезпечення яких в'язниці можуть бути недостатньо оснащені для їхнього розміщення, у тому числі, наприклад, для забезпечення потреб в інвалідних візках, палицях, ортопедичних виробках, сурдоперекладачах та інформації у форматах, доступних для незрячих осіб або тих, які мають порушення зору.

Стаття 14 (2) Конвенції передбачає, що якщо особи з інвалідністю позбавляються свободи, «вони нарівні з іншими мають право на гарантії відповідно до міжнародного права прав людини, і з ними мають по-

водитися відповідно до цілей та принципів цієї Конвенції, в тому числі шляхом забезпечення цілком обґрунтованого розміщення” (Конвенція ООН про права людей з інвалідністю (КПЛІ), яка прийнята Резолюцією Генеральної Асамблеї A/RES/61/106 13.12.2006 р., та “Настанови щодо статті 14 КПЛІ: Право на свободу та безпеку людей з інвалідністю”, Комітет ООН із прав людей з інвалідністю, вересень 2015 р.).

ЕСПЛ постановив, що незабезпечення умов доступності та/або цілком обґрунтованого розміщення для осіб з обмеженими можливостями під час їхнього перебування під вартою рівнозначно нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню (Див., наприклад, справи “Прайс проти Сполученого Королівства”, заява No.33394/96, 10.07.2001 р.; “Вінсент проти Франції”, заява No.6253/03, 24.10.2006 р.; “Гримайловс проти Латвії”, заява No.6087/03, 25.06.2013 р.; “Семіхвостов проти Росії”, заява No.2689/12, 2014 р.; “Асалья проти Туреччини”, заява No.43875/09, 15.04.2014 р. та “З. Г. проти Угорщини”, заява No.28973/11, 8.11.2012 р.)

Законодавство України з питань реабілітації осіб з інвалідністю ґрунтується на [Конституції України](#) і складається з Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», [Основ законодавства України про охорону здоров’я](#), [Закону України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров’я»](#), [«Про державні соціальні стандарти і державні соціальні гарантії»](#), [«Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»](#), [«Про соціальні послуги»](#), інших нормативно-правових актів, що регулюють правовідносини у цій сфері, та міжнародних договорів України, згоду на обов’язковість яких надала Верховна Рада України.

Під час проведення відвідування необхідно звернути увагу на:

- 1) доступність приміщень для маломобільних груп (пандусів);
- 2) наявність пристосувань для усунення фізичних бар’єрів для маломобільних затриманих у приміщеннях КТЗ.

8. Право на приватність

(ст. 28 Конституції України, ст. 12 Загальної декларації прав людини, ст. 8 Європейської конвенції з прав людини)

Приватність — фундаментальне право людини, визнане в Загальній декларації прав людини ООН, Міжнародному пакті про громадянські й політичні права та в багатьох інших міжнародних і регіональних угодах. Приватність тісно пов'язана з людською гідністю й іншими ключовими цінностями, такими як свобода асоціацій та свобода слова. Вона стала одним із найбільш важливих питань у галузі прав людини новітнього часу.

Сучасну основу приватності можна знайти в **Загальній декларації прав людини** 1948 року, що в основному захищає територіальну та комунікаційну приватність. Згідно зі [статтею 12 декларації](#) «ніхто не може зазнавати безпідставного втручання в його особисте та сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканність його житла, таємницю його кореспонденції або на його честь і репутацію. Кожна людина має право на захист законом від подібних втручань чи посягань».

Ціла низка міжнародних угод з прав людини має посилення на приватність як на право. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, оперують однаковими поняттями. На регіональному рівні ці права наповнюються більшою силою. Стаття 8 [Європейської конвенції з прав людини](#) захищає право на приватність так:

«1. Кожна людина має право на повагу до її особистого і сімейного життя, житла і таємниці листування.

2. Держава не може втручатися у здійснення цього права інакше, ніж згідно із законом та у випадках, необхідних у демократичному суспільстві в інтересах національної і громадської безпеки або економічного добробуту країни, з метою запобігання заворушенням і злочинам, для захисту здоров'я або моралі чи з метою захисту прав і свобод інших людей».

На підставі Конвенції з метою нагляду за дотриманням її положень засновано Європейську комісію з прав людини та Європейський суд з прав людини. Обидва органи виявляють велику активність у застосуванні права на приватність і послідовно дотримуються широкого тлумачення статті як засобу захисту і вузького тлумачення передбачених статтею обмежень. У своєму першому рішенні щодо приватності Комісія зауважила: «На думку багатьох англосаксонських та французьких

авторів право на повагу «приватного життя» — це право на приватність, право жити на власне бажання, право бути захищеним від публічності»... На думку Комісії, однак, право на повагу приватного життя цим не обмежується. Воно охоплює також певною мірою право встановлювати та розвивати стосунки з іншими людьми, особливо в емоційній сфері для розвитку та становлення особистості.

8.1. Порядок використання систем відеоспостереження

(Порядок тримання, розділ VII)

З метою забезпечення режиму тримання затриманих військовослужбовців, запобігання вчиненню ними втеч та іншим кримінальним правопорушенням, ведення контролю за порядком несення служби особовим складом чергової зміни охорони і конвоювання на гауптвахтах встановлюється система відеоспостереження.

Система відеоспостереження забезпечує дистанційне візуальне спостереження за поведінкою затриманих військовослужбовців, порядком несення служби особовим складом чергової зміни охорони і конвоювання.

Відеокамери встановлюють:

- ▶ у приміщеннях чергової зміни охорони і конвоювання;
- ▶ у місцях несення служби чатовими;
- ▶ у камерах для затриманих військовослужбовців;
- ▶ у КТЗ;
- ▶ у кімнатах для зберігання особистих речей затриманих військовослужбовців;
- ▶ у місцях для зберігання книжкового фонду, газет та журналів.

Кут огляду відеокамер не повинен охоплювати санітарні вузли та душові.

Під час здійснення відвідування звернути увагу на:

- 1) наявність окремих спальних місць;
- 2) порядок ведення відеоспостереження;
- 3) інформування затриманих військовослужбовців щодо ведення відеоспостереження;

- 4) наявність збереження відеозаписів з камер відеоспостереження;
- 5) місця встановлення відеокamer з дотриманням права на приватність;
- 6) обладнання санітарних вузлів;
- 7) обладнання душових кабінок та лазні;
- 8) можливість зберігати особисті речі.

9. Право на ефективні засоби юридичного захисту

(ст. 40, 57, 59 Конституції України, правила Мандели (пр. 61), ЄПП, ст. 2 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, ст. 8 КВК України)

Стаття 57 [Конституції України](#) закріплює гарантоване право кожного знати свої права й обов'язки. Право знати свої права та обов'язки може бути розглянуте також у контексті ч. 2 ст. 34 [Конституції України](#), яка гарантує кожному право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію. У цьому разі йдеться про правову інформацію, вільне отримання і поширення якої вкрай важливе для формування в людей знань про свої права та обов'язки. Крім того, право знати свої права й обов'язки перебуває в ідейному зв'язку зі ст. 59 Конституції, що гарантує кожному право на правову допомогу.

Здійснення права на правову допомогу засноване на дотриманні принципів рівності всіх перед законом і недискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками (ст. 21, частини 1, 2 ст. 24 [Конституції України](#)).

У [Міжнародному пакті про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р.](#), ратифікованому Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 19 жовтня 1973 р., зазначено, що держава повинна гарантувати кожному, чиї права і свободи порушено, ефективний засіб правового захисту, і таке право має встановлювати судовий або будь-який інший компетентний орган, передбачений правовою системою держави (ст. 2), та гарантувати можливість вільного вибору обвинуваченим захисника (п. 3 ст. 14).

Помічник командира бригади з правової роботи (юрисконсульт бригади) у мирний і воєнний час відповідає за організацію і стан правової роботи в бригаді.

Помічник командира бригади з правової роботи (юрисконсульт бригади) підпорядковується командирові бригади. З питань організації правової роботи помічник командира бригади з правової роботи (юрисконсульт бригади) **керується вказівками юридичної служби вищого рівня.**

Помічник командира бригади з правової роботи (юрисконсульт бригади) зобов'язаний:

організувати правову роботу, спрямовану на правильне застосування, неухильне додержання вимог законодавства в бригаді, надавати командуванню пропозиції та консультації щодо вирішення питань правового забезпечення діяльності бригади;

...

давати правову оцінку фактам порушень військової та трудової дисципліни в бригаді;

...

організувати та проводити заходи з правової підготовки та брати участь у правовому вихованні особового складу бригади, правовому інформуванні особового складу, надавати консультації з питань, пов'язаних із діяльністю бригади;

організувати зберігання текстів законів та інших нормативно-правових актів, своєчасне внесення до них відповідних змін, забезпечувати ведення довідкової роботи щодо наказів і директив Міністра оборони України, начальника Генерального штабу — Головнокомандувача Збройних Сил України, наказів командира бригади і його прямих начальників.

Про місцеперебування особи, затриманої за вчинення адміністративного або кримінального правопорушення, начальник (оперативний черговий) органу управління Служби правопорядку, начальник підрозділу (посадова особа, відповідальна за організацію охорони) Служби правопорядку в гарнізоні повідомляє командира (начальника) військової частини (установи), родичів затриманого, територіальний центр з надання безоплатної правничої допомоги відповідно до вимог [Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді триман-](#)

[ня під вартою](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1363, а також відповідні органи досудового розслідування в разі затримання особи за вчинення кримінального правопорушення.

Про повідомлення Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги щодо затримання військовослужбовця за скоєння адміністративного або кримінального правопорушення робиться запис у книзі обліку затриманих (доставлених) осіб, книзі обліку осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, відповідно.

Проведення побачень військовослужбовців, яких затримано за підозрою або в разі вчинення кримінального правопорушення, із особами, визначеними абзацом вісімнадцятим [пункту 2](#) розділу IX [Порядку тримання](#), здійснюється у порядку, установленому [Кримінальним процесуальним кодексом України](#).

Під час здійснення відвідування необхідно звернути увагу на:

- 1) наявність контактної інформації регіонального підрозділу БПД, Уповноваженого ВРУ з прав людини, органів прокуратури, вищого командного складу та командного складу батальйону;
- 2) можливість подання скарги на дії командного складу та інших осіб;
- 3) обладнання кімнати для проведення побачень із захисником;
- 4) надання побачень з правником / захисником / законним представником / юристом, фахівцем у галузі права без обмежень;
- 5) доступ до інформації про власні права та пільги;
- 6) право на подання скарги, заяви в усній та/або письмовій формі, ознайомлення з відповідями на них;
- 7) порядок реєстрації та направлення скарг;
- 8) наявність інформаційних стендів з відповідною інформацією правового характеру;
- 9) стан організації правової роботи в батальйоні зі змінним складом;
- 10) наявність у бібліотеці НПА та доступ до НПА через інтернет.

10. Право на свободу світогляду і віросповідання

(ст. 35 Конституції України, ЄПП, КВК ст. 8).

Згідно з положеннями статті 35 Конституції України кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право охоплює свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культу і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність.

Здійснення цього права може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших людей.

[ЄПП](#) закріплюють право на повагу свободи думки, совісті та релігії ув'язнених. Внутрішній режим, скільки це можливо, мусить бути організований так, щоб надавати ув'язненим можливість сповідувати свою релігію та віру, відвідувати служби або зібрання, які проводять представники таких релігій або вірувань, які отримали відповідний дозвіл; такі представники релігій або вірувань повинні мати можливість відвідувати ув'язнених і спілкуватися з ними в конфіденційній обставі; ув'язненим треба дозволяти мати в себе книги та літературу, які стосуються їхньої релігії та вірувань.

Засуджені не можуть примушуватися сповідувати ту або іншу релігію або віру, відвідувати релігійні служби та зібрання, брати участь у релігійних обрядах або погоджуватися на відвідування представниками будь-яких релігій або вірувань.

[КВК України](#) (ст. 8) закріплює право засудженого на здійснення свободи сповідувати будь-яку релігію або виражати переконання, пов'язані зі ставленням до релігії, зокрема на вільний вибір і допуск священнослужителя для відправлення релігійних таїнств і обрядів, за винятком обмежень, передбачених КВКУ.

[Розділ XVIII Правил тримання](#) визначають порядок проведення богослужінь і релігійних обрядів. У КТЗ реалізація права затриманих військовослужбовців на здійснення свободи сповідувати будь-яку релігію або виражати переконання, пов'язані зі ставленням до релігії, підлягає лише тим обмеженням, які передбачені законом.

Богослужіння, релігійні таїнства та обряди на гауптвахтах проводяться в позаробочий час на прохання затриманих військовослужбовців або за зверненням релігійної організації.

Начальник органу управління Служби правопорядку (підрозділу Служби правопорядку в гарнізоні) сприяє в запрошенні священнослужителів, бере участь у визначенні місця, часу та інших умов проведення богослужіння, обряду або церемонії, а також не повинен виявляти свого ставлення до певної релігії чи конфесії.

Відправлення релігійних таїнств та обрядів не повинно утискати права інших осіб, які відбувають покарання (тримаються) на гауптвахті та в спеціальній палаті.

Для відправлення релігійних таїнств та обрядів можуть допускатися тільки представники релігійних організацій, які зареєстровані в установленому законом порядку.

Під час відвідування звернути увагу на:

- 1) чи забезпечено доступ до богослужінь та проведення релігійних обрядів;
- 2) чи є місця та інші умови для справляння обрядів та церемоній релігійного характеру;
- 3) чи можуть затримані військовослужбовці мати при собі предмети релігійного культу.

11. Право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю

(ст. 41 Конституції України, Порядок тримання, розділ XIV, XX).

Облік та зберігання вилучених речей і документів проводиться відповідно до [Порядку зберігання вилучених під час здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення речей і документів](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 січня 2012 року № 17.

Після прийняття до КТЗ затриманого військовослужбовця другий примірник опису його особистих речей надсилають через начальника конвою начальника органу управління Служби правопорядку, з якого прибув конвой, із подальшим переданням командирів (начальни-

кові) військової частини (установи), де проходив службу засуджений, узятий під варту.

Атестат на продовольство, речовий та грошовий атестати начальник конвою здає начальникові гауптвахти, який робить відповідні позначки в книзі приймання (повернення) атестатів на продовольство, речових та грошових атестатів засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців ([додаток 6](#)) та передає їх у відповідні служби для зарахування військовослужбовця на відповідний вид забезпечення.

Під час відвідування звернути увагу на:

- ▶ наявність особистих речей в користуванні;
- ▶ можливість здійснювати закупівлю предметів першої необхідності;
- ▶ зберігання особистих речей:
- ▶ у камерному приміщенні;
- ▶ у складському приміщенні згідно з описом;
- ▶ наявність можливості закуповувати предмети побуту особистим коштом.

12. Голодування засудженого, узятого під варту, заарештованого та затриманого військовослужбовця

(Порядок тримання, розділ XIX)

Під час голодування засудженого, узятого під варту, заарештованого та затриманого військовослужбовця службові особи Служби правопорядку діють відповідно до законодавства України та цього Порядку.

У разі відмови засудженого, узятого під варту, заарештованого та затриманого військовослужбовця від вживання їжі начальник гауптвахти (особа, що виконує його обов'язки), а за його відсутності — начальник чергової зміни після встановлення факту повинен протягом години особисто провести з ним бесіду з метою з'ясування причин такого вчинку, доповісти про це начальникові органу управління Служби правопорядку, а в разі обґрунтованості цих причин вжити негайних заходів щодо задоволення законних вимог.

Якщо буде визнано, що вимоги засудженого, узятото під варту, заарештованого або затриманого військовослужбовця, який відмовляється від вживання їжі, безпідставні, то про це складається акт, у якому під розписку засудженому надаються відповідні пояснення про безпідставність вимог, згубність голодування для здоров'я.

Протягом доби після фактичної відмови засудженого, узятото під варту, заарештованого або затриманого військовослужбовця вживати їжу на підставі вмотивованого рішення начальника гауптвахти або особи, що виконує його обов'язки, його переводять в окрему камеру, де тримають на загальних підставах, ізольовано від інших і він перебуває під посиленням наглядом.

Черговий медичний працівник на гауптвахті в обов'язковому порядку проводить його медичний огляд, під час якого пояснює йому шкоду від голодування для організму.

У відведений розпорядком дня час тому, що голодує, доставляють сніданок, обід та вечерю за встановленою нормою. У разі відмови через дві години їжу забирають, про що роблять позначку в книзі обліку доставлення їжі військовослужбовцям, що голодують, які тримаються на гауптвахті та в спеціальній палаті.

У разі, коли відмова від уживання їжі не наслідок захворювання, посадові особи органу управління Служби правопорядку систематично проводять роз'яснювальну роботу про згубність голодування для організму.

Конвоювання військовослужбовців, які голодують, в інші установи, а також у суд проводиться в установленому законодавством порядку.

Конвоювання проводиться в супроводі чергового медичного працівника на гауптвахті. Про відмову засудженого, узятото під варту, заарештованого або затриманого військовослужбовця від уживання їжі оформляється довідка, яку підписують начальник гауптвахти, черговий медичний працівник по гауптвахті та зберігається в особовій справі засудженого військовослужбовця.

Якщо подальша відмова від приймання їжі під час конвоювання буде загрожувати життю та здоров'ю засудженого, узятото під варту, заарештованого або затриманого військовослужбовця, то за письмовим висновком медичного працівника, що супроводжує його, він повинен бути скерований та поміщений у спеціальну палату для надання медичної допомоги (найближчого закладу охорони здоров'я).

13. Звільнення затриманих військовослужбовців з КТЗ

(Порядок тримання, розділ XXI)

Підстави для звільнення військовослужбовців з КТЗ такі:

- ▶ закінчення строку адміністративного затримання;
- ▶ встановлення особи;
- ▶ постанова (ухвала) суду.

Перед вибуттям затриманих військовослужбовців їм повертають нагороди, гроші, цінності та всі їхні особисті речі й предмети, користування якими не заборонене законодавством України.

Особи, затримані в адміністративному порядку і затримані за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, засвідчують отримання вилучених речей підписом у відповідному протоколі, яким було оформлено їх вилучення, а також, відповідно, у книзі обліку затриманих (доставлених) осіб або книзі обліку осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

Для супроводження засуджених, узятих під варту, заарештованих військовослужбовців, яких звільнено з гауптвахти, призваних на військову службу під час мобілізації та строкової військової служби, призначається представник від військової частини.

14. Доставлення до зали суду

(Порядок тримання, п. 11,12)

З метою доставлення засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців з гауптвахти до зали суду, на слідчі дії, до місця надання необхідної медичної допомоги (посадова особа, відповідальна за організацію охорони в підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні), а за його відсутності — начальник чергової зміни передає їх начальникові конвою, про що роблять відповідні відмітки в книзі передавання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців начальнику конвою ([додаток 9](#)).

У разі доставлення до гауптвахти засудженого, узятого під варту військовослужбовця із суду, слідчого ізолятора тощо документи та речі,

яких не було під час прийняття, протягом 5 робочих днів після отримання повідомлення від начальника органу управління Служби правопорядку про поміщення військовослужбовця на гауптвахту надає командир (начальник) військової частини (установи) до гауптвахти.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ВІДВІДУВАННЯ

Організація відвідування починається з моменту визначення дати проведення та визначення об'єкта згідно з планом відвідувань НПМ на відповідний період, що підписав директор Департаменту НПМ, погодив представник Уповноваженого НПМ та затвердив Уповноважений без оприлюднення.

Департамент НПМ / регіональне представництво Уповноваженого формує попередній склад групи НПМ, до якої входять працівники Секретаріату Уповноваженого та представники громадських організацій, експерти, учені та фахівці, зокрема іноземних, яких передбачається залучити до відвідування НПМ, з урахуванням потреби в резерві.

Підготовчі дії:

- 1) збір інформації про місце несвободи;
- 2) точне місцезнаходження та маршрут руху до визначеного об'єкта;
- 3) вивчення нормативно-правової бази, що регулює діяльність об'єкта;
- 4) визначення тривалості проведення відвідування;
- 5) формування плану відвідування — завдань групи та підгруп;
- 6) ознайомлення з організаційно-правовими засадами діяльності дисциплінарного батальйону;
- 7) ознайомлення та аналіз результатів попереднього відвідування і виконання відповідних рекомендацій (в разі повторного відвідування);
- 8) вивчення наявної інформації та матеріалів з різних джерел про можливі порушення прав людини — звернення, повідомлення, публікації медіа, офіційний майданчик у системі «Prozorro» (Прозоро) тощо;
- 9) планування логістичного забезпечення відвідування;
- 10) формування складу групи НПМ (у разі необхідності залучення відповідних експертів).

Підготувати документи та технічні (вимірювальні) засоби:

- 1) документ, що посвідчує особу (паспорт);
- 2) службове посвідчення / доручення Уповноваженого з прав людини;
- 3) пристрої для вимірювання відстані, освітлення, температури тощо;
- 4) бланк карти спостереження (чек-лист);
- 5) ручку;
- 6) технічні засоби для фото- та відеофіксації.

Попередній інструктаж

- 1) розподіл завдань між членами групи НПМ / підгрупами згідно з планом відвідування;
- 2) інструктаж з техніки безпеки під час відвідування та домовленість щодо засобів зв'язку між підгрупами в разі необхідності екстреного обміну / уточнення інформації під час проведення відвідування.

Перед входом на територію гауптвахти:

- 1) зафіксувати час початку відвідування;
- 2) перевірити наявність зовнішньої таблички;
- 3) сфотографувати вхід та відповідну табличку з позначенням назви ВЧ.

Отримання доступу на територію ВЧ ВСП ЗСУ

КТЗ — місце несвободи, що не передбачає вільного доступу. Доступ на територію групи НПМ відбувається через контрольно-пропускний пункт ВЧ (КПП).

Необхідно:

- 1) пред'явити черговому КПП документи;
- 2) пояснити мету відвідування;
- 3) попросити чергового повідомити про прибуття командний склад дисциплінарного батальйону та про необхідність провести групу в розташування штабного приміщення для попереднього спілкування.

Порядок дій моніторингової групи у випадку перешкоджання у здійсненні візиту.

Повторно звернутися до чергового чи іншої службової особи, яка перешкоджає, зафіксувати спілкування зі службовою особою за допомогою засобів відео-/ аудіозапису.

Поінформувати чергового чи іншу службову особу, яка намагається перешкоджати перевірці, що діяльність моніторингової групи ведеться за дорученням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, і перешкоджання роботі групи є перешкоджанням діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. У зв'язку з цим попередити службову особу, що вона може бути притягнена до юридичної відповідальності.

У разі недопуску учасників групи НПМ до місця несвободи, створення перешкод у роботі групи НПМ керівник групи НПМ (мобільний керівник групи НПМ) повідомляє про це відповідного представника Уповноваженого, правоохоронні органи, департамент НПМ, керівництво органу державної влади та управління, у підпорядкуванні якого перебуває місце несвободи, складає стосовно всіх винуватців протоколи про адміністративне правопорушення за ст. 188–40 КУпАП (невиконання законних вимог Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини або представників Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини), складає повідомлення про злочин за ознаками кримінального правопорушення, відповідальність за яке передбачена ст. 344 КК України (втручання в діяльність державного діяча) та надсилає їх до Департаменту НПМ для подальшої реалізації, а після забезпечення працівниками правоохоронних органів умов для безперешкодного проведення відвідування НПМ, продовжує розпочате відвідування НПМ.

У разі виникнення будь-якої екстреної ситуації під час відвідування НПМ, виникнення загрози життю та здоров'ю учасника групи НПМ, негайно повідомляють про це керівника групи НПМ, Департамент НПМ та правоохоронні органи.

Спілкування з командиром ВЧ ВСП (старшим офіцером, що виконує обов'язки командира)

Керівник групи НПМ на початку відвідування НПМ:

- 1) інформує старшого офіцера або інших відповідальних осіб про підставу та мету відвідування НПМ;

- 2) представляє всіх учасників групи НПМ, пред'являє службові посвідчення та доручення Уповноваженого на участь у відвідуваннях НПМ;
- 3) повідомляє про повноваження і завдання учасників групи НПМ;
- 4) висловлює вимогу про сприяння у проведенні відвідування НПМ;
- 5) пояснює мету відвідування, методи роботи, повноваження членів групи НПМ:
 - ▶ доступ до приміщень;
 - ▶ право на фото-, аудіо-, відеофіксацію;
 - ▶ ознайомлення зі службовою документацією;
 - ▶ спілкування з особами, які перебувають на гауптвахті, без присутності третіх осіб;
 - ▶ тривалість візиту тощо;
 - ▶ з'ясовує кількість спецконтингенту: військовослужбовців офіцерського складу, військовослужбовців сержантського (старшинського) складу, військовослужбовців строкової військової служби, засуджених, узятих під варту та затриманих військовослужбовців-жінок, засуджених військовослужбовців, яких уперше притягнуто до кримінальної відповідальності, засуджених військовослужбовців, які раніше працювали в правоохоронних органах, органах юстиції та суді;
- 6) з'ясовує рівень укомплектування персоналу в установі офіцерського та молодшого-начальницького складу, медичного персоналу;
- 7) з'ясовує відомості щодо застосування до спецконтингенту спецзасобів та вогнепальної зброї, щодо фактів тілесних ушкоджень;
- 8) пропонує підготувати інформацію про результати проведених відомчих перевірок діяльності установи, перевірок та актів прокурорського реагування;
- 9) довідку про стан правопорядку;
- 10) копію внутрішнього розпорядку;
- 11) довідку про комунально-побутове забезпечення, зокрема харчування (копія відповідних звітів служби тилу);
- 12) копію акта вимірювання площі;
- 13) копію звіту з медичної частини;
- 14) пропонує оформити за час візиту проблемні питання з організації діяльності дисциплінарного батальйону.

АЛГОРИТМ ДІЙ ГРУПИ НПМ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Огляд приміщень дисциплінарного батальйону

Група НПМ / підгрупи НПМ безперешкодно оглядає будь-які приміщення, будівлі та споруди місця несвободи, вивчає умови тримання та поведження з утримуваними в ньому особами, проводить фото- та відеофіксацію стану утримання осіб у місці несвободи, проявів неналежного поведження з ними, будь-яких фактів порушення прав і свобод людини.

Під час відвідування необхідно оглянути такі приміщення:

- 1) приміщення для обшуку;
- 2) кімнати для тимчасово затриманих військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, яких затримано за вчинення адміністративних правопорушень, за вчинення кримінальних правопорушень, до передачі їх органам досудового розслідування, а також затриманих без документів до встановлення особи;
- 3) їдальню;
- 4) кімнату для зберігання особистих речей засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців, об'єднану стелажми (вішалками);
- 5) душову кімнату;
- 6) внутрішні або зовнішні туалети;
- 7) кімнату для проведення медичного огляду;
- 8) приміщення (місце) для виконання фізичних вправ;
- 9) прогулянкові камери (майданчик для прогулянок);
- 10) місце для зберігання книжкового фонду, газет та журналів;
- 11) складські приміщення (забезпечення продуктами харчування, матеріально-технічними засобами, засобами гігієни);
- 12) приміщення для телефонного та інтернет-спілкування;
- 13) медичної частини.

Під час відвідування звернути увагу на наявність прогулянкових двориків / місць для прогулянки, спеціально облаштованих місць для куріння.

Аналіз документації

Група НПМ має право на безперешкодне ознайомлення з будь-якими документами, у тому числі тими, що містять інформацію з обмеженим доступом, отримання їх копій.

Перелік відповідних документів вказано в посібнику відповідно до критеріїв оцінювання стану дотримання прав людини на гауптвахті.

СПІЛКУВАННЯ

Члени групи НПМ мають право проводити опитування за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування, будь-яких осіб, які перебувають у місці несвободи, з метою отримання інформації стосовно поведінки з цими особами і умов їх тримання, а також інших осіб, які можуть надати таку інформацію, в разі потреби, у присутності перекладача, лікаря, працівників місць несвободи, а у разі опитування неповнолітньої особи — її законного представника, педагога або психолога.

Проведення інтерв'ю як з персоналом, так і з особами, які перебувають на гауптвахті, проводять, враховуючи специфіку спілкування, психологічні підходи до отримання інформації, критерій «не нашкодь» тощо.

Саме тому особи-інтерв'юєри повинні мати знання та вміння проведення спілкування, мінімальні знання як медіації, кризової психології, так і психології конфліктів.

Позбавлення волі негативно впливають на психічні стани осіб, які відбувають покарання.

Наслідок тривалої ізоляції є стани: очікування, надії або безнадійності, туги, нудьги і апатії, фрустрації та відчаю.

Це пов'язано з:

- ▶ вимушеним ламанням сформованого перед засудженням життєвого стереотипу;
- ▶ різким для більшості засуджених погіршенням побутових умов;
- ▶ перериванням або зниженням якості емоційно значущих соціальних зв'язків;
- ▶ покладанням на особу додаткових, раніше не властивих, обов'язків;
- ▶ психічні стани осіб зазнають істотних змін під впливом самого факту позбавлення волі.

Можна виділити такі психічні стани:

- ▶ після арешту: у психічному стані домінує страх перед майбутнім покаранням;
- ▶ після набуття вищою владою законної сили: психічний стан засудженого характеризується певною заспокоєністю, що може сягати рівня апатії та депресії;

- ▶ після прибуття до гауптвахти: розпочинається адаптація до нових умов життя, коли дуже гостро відчувається обмеження потреб, зміна звичних стереотипів.

Крім того, варто мати на увазі, що під час відбування покарання руйнуються життєві цінності, обмежується задоволення звичних потреб, засуджений гостро переживає ворожість нового мікросередовища. Перед ним постає необхідність вироблення нових стратегій поведінки.

Проведення інтерв'ю (загальні правила)

1. Почніть з традиційного вітання.
2. Знайдіть час, зробити вступні запитання (від 3 до 5 хвилин щонайбільше).
3. Учасники мають знати мету вашого інтерв'ю (ви маєте їх повідомити).
4. Бути правдивим щодо цілі інтерв'ю і не робіть неправдивих обіцянок. Пам'ятайте, що інтерв'ю не може мати негайних результатів.
5. Заспокойте респондента щодо конфіденційності — ступінь конфіденційності залежить від кожної конкретної ситуації — і визначте, що це передбачає, у разі потреби.
6. Почніть із загального запитання, дізнайтеся, що важливо для інформаторів і вирішіть, про що говорити передусім.
7. Створіть позитивне перше враження. Будьте уважні, щирі, дбайливі, на початку визначте готовність до співпраці.
8. Обережно ставте чутливі (особисті, «гарячі») запитання.
9. Дотримуйтеся контрольного списку, але не будьте суворі, будьте об'єктивні, але й відкриті, що дасть змогу вам ставити нові та несподівані запитання.
10. Будьте готові стежити за ходом бесіди. Якщо тема, яка була запланована вами в кінці інтерв'ю, раптом «спливе» на його початку, не зупиняйте респондента. Не залишайте прогалин у кінці інтерв'ю.
11. Формулюйте ясні, чіткі, конкретні запитання.
12. Уникайте запитань, на які можна відповісти «так» чи «ні». Однак вони можуть бути використані для уточнення або питання-фільтри, такі як: «Ви недавно перебуваєте в дисциплінарному батальйоні?».
13. Використовуйте відкриті запитання (хто, чому, що, де, коли, як). Будьте обережні, коли ви будете ставити запитання «чому». У нашій культурі воно іноді має звинувачувальний характер.

14. З'ясуйте позицію респондента. Якщо респондент відповідає дуже стисло, попросіть його пояснити докладніше.
15. Уточнюйте нечіткі, непослідовні відповіді й надавайте зворотний зв'язок на важливі моменти. Для того щоб переконатися, що ви зрозуміли відповідь, повторіть те, що респондент сказав, щоб підтвердити його відповідь. «Те, що сказано, це ...» «Я розумію це так... Виправте мене, якщо я помиляюся, але ви вважаєте, що ...».
16. Просіть респондентів навести конкретні приклади. Люди часто схильні говорити в загальних рисах.
17. Запитуйте про посилання на накази, розпорядження, законодавство тощо.
18. Уникайте повторення запитань: це може вказувати на брак інтересу.
19. Уникайте ціннісних суджень / таких, що впливають на відповіді.
20. Не впливайте на відповіді виказуванням (мовою тіла, мімікою) свого ставлення.
21. Не допомагайте респондентові давати відповідь.
22. Проводьте інтерв'ю неофіційним способом, змішуючи запитання і проводячи їх обговорення.
23. Не заважайте іншим учасникам, нехай вони теж долучаються до розмови.
24. Не суперечте респондентам.
25. Не поспішайте. Будьте терплячі. Створення паузи дає вам і респондентові час подумати.
26. Не формулюйте розпливчасті або формальні запитання.
27. Намагайтеся проводити інтерв'ю в нейтральній обстановці.
28. Будьте обізнані зі способами невербальної комунікації.
29. Піддавайте сумнівам інформацію, відзначайте нечіткі, розпливчасті судження і перевіряйте, чи правильно їх зрозуміли, в респондента.
30. Будьте відкриті до сприйняття і об'єктивні.
31. Слухайте уважно і покажіть справжню зацікавленість в інтерв'ю.
32. «Читайте між рядками» і намагайтеся зрозуміти мовчання.
33. Розглядайте контекст.
34. Ведіть запис інформації систематично для полегшення подальшого аналізу даних.
35. Не ігноруйте того, що не вписується у ваші (інтерв'юера) ідеї й упередження.

36. Ведіть нотатки під час інтерв'ю або робіть записи відразу після нього.
37. Не дозволяйте собі робити нотатки, відволікаючись від уважного вислуховування.
38. Записуйте відповіді дослівно. Будьте систематичні в записах спостережень, записуйте слова або дії, точно, описово, а не аналітично.
39. Коментарі щодо ваших (інтерв'юера) вражень, спостережень або своїх інтерпретації пишіть окремо в дужках.
40. Попросіть респондента зробити паузу у разі необхідності, щоб зробити повний запис відповіді.
41. Також слід пам'ятати, що ведення нотаток може сприйматися як загроза в певних ситуаціях: ви просто маєте використовувати вашу пам'ять.
42. Не допускайте, щоб інтерв'ю було занадто довге. Воно не може бути більше, ніж 10–15 хвилин для індивідуальної бесіди.
43. Коротко обговоріть, як пройшло інтерв'ю.
44. Подякуйте респондентові.
45. Запитайте, чи відповідач має будь-які запитання.

ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ ЗА УЧАСТЮ КЕРІВНИЦТВА ЗАКЛАДУ

Перед підбиттям підсумків група НПМ коротко обговорює основні питання та факти виявлені під час візиту.

Для підбиття підсумків група НПМ спілкується з представниками дисциплінарного батальйону (командним складом, керівниками відповідних підрозділів) в окремому приміщенні.

За підсумками кожний учасник групи НПМ доводить до відома керівника дисциплінарного батальйону та (або) інших відповідальних осіб свої зауваження, виявлені порушення та недоліки.

Пояснює процедуру написання звіту та надання рекомендацій.

Алгоритм дій у разі виявлення ознак неналежного поведження

Після отримання інформації щодо ймовірного неналежного поведження проводять перевірку фактів, за умови, якщо це можливо, а саме фіксують ознаки катувань та інших жорстоких або таких, що принижують гідність, видів поведження та покарання, досліджують, відповідно, загальну, службову та медичну документації (див. відповідний розділ), додатково опитують зазначених та відповідальних осіб.

У разі підтвердження фактів керівник групи НПМ діє відповідно до п. 5.4 Регламенту організації та здійснення регулярних відвідувань місць несвободи для виконання функцій національного превентивного механізму в Україні, затвердженого наказом Уповноваженого ВРУ з прав людини 02 червня 2023 року № 60.15/23:

«У разі виявлення під час візиту випадків жорстокого, нелюдського поведження, катування, інших порушень прав утримуваних у місці несвободи осіб, зокрема тих, що становлять загрозу життю та здоров'ю таких осіб, керівник групи НПМ вживає невідкладних заходів для припинення порушення та/або виклику служб швидкого реагування правоохоронних органів, охорони здоров'я, надзвичайних ситуацій, тощо та залишається на місці до їхнього прибуття».

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАПОВНЕННЯ ЗВІТУ

Звіт викладається державною мовою (стиль — ділове мовлення). Має бути структурований відповідно до блоків карти спостереження (чек-листа), що береться за основу звіту.

Інформація викладається в описовій формі з елементами аналізу. Варто дотримуватися деталізації та послідовності внесення відомостей.

Текст повинен бути беземоційним та не містити оцінних суджень.

Монітор не зобов'язаний посилатися на нормативно-правові акти, проте таке посилання бажане.

Записи інтерв'ю у стислому вигляді повинні входити в загальний текст звіту без конкретизації осіб (у разі необхідності — повні версії інтерв'ю можуть бути додатками) для уточнення тієї чи іншої проблеми.

Фотографії та важлива статистична інформація, витяги зі службових документів установи повинні бути розміщені логічно по тексту, у відповідних описових блоках.

Звіт має містити перелік рекомендацій щодо усунення виявлених недоліків і порушень.

У разі виникнення суперечливих думок кожен монітор окремо може викласти своє власне бачення (думку).

Важливо, щоб звіт містив усю отриману інформацію, зокрема позитивний досвід роботи установи.

Звіт формує керівник групи НПМ на підставі інформації та матеріалів, що надали всі члени групи.

Звіт за результатами моніторингового візиту

до _____
(повна назва органу / установи, моніторинг якого/ї проводився)

« ____ » _____ 20 _____
(місце складання звіту)

Склад моніторингової групи:

1. П. І. Б., посада.
2. П. І. Б. громадського монітора.

Керівництво місця несвободи:

1. П. І. Б., посада.

Відповідно до вимог статті 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховного Верховної Ради України з прав людини» працівники Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, разом із представниками громадськості _____ року зробили моніторинговий візит до _____, який розташований за адресою: _____.

4. У разі, якщо візит повторний, зазначається, коли відбувся попередній візит і які надано рекомендації за його результатами.

Попередній моніторинговий візит відбувся у _____ році. За його результатами надано такі рекомендації:

1. _____.
2. _____.
3. _____.

5. Дальшим блоком у звіті відображаються позитивні сторони в діяльності місця несвободи щодо забезпечення прав спецконтингенту, стан виконання наданих рекомендацій та інші позитивні зміни, що відбулися після попереднього візиту національного превентивного механізму.

6. Також обов'язково зазначається кількість осіб, з якими проведено спілкування (інтерв'ю).

7. Дальший блок звіту — виявлені порушення конституційних прав людини і громадянина.

Зазначається: «Під час моніторингового візиту виявлено такі порушення прав та свобод людини:».

10. Виявлені порушення описують з посиланням на відповідні НПА, вони повинні містити виявлені факти, що підтверджуються доказовою базою (фото, матеріали інтерв'ю, пояснення тощо). Оцінка стану дотримання прав та свобод людини робиться відповідно до викладених у Методичних рекомендаціях критеріїв оцінювання.

Наприклад

Свобода від катувань або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує людську гідність, поводження чи покарання (ст. 28 Конституції України, Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання ст.ст. 1, 2, Мінімальні стандартні правила поводження з ув'язненими (Правила Мандели), Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод ст. 3., Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що гідність, поводженню чи покаранню)

В описовій частині порушення зазначається, в чому суть виявлених порушень, якими документами або іншою інформацією це підтверджується.

Основні види порушень для цього виду місць несвободи:

- ▶ надмірне або неправомірне застосування заходів фізичного (морального) впливу, спеціальних засобів та зброї;
- ▶ нема фіксації тілесних ушкоджень;
- ▶ незаконні підстави застосування / застосування непередбачених законодавством
- ▶ заходів фізичного впливу;
- ▶ нема медичного огляду особи, до якої застосовували фізичну силу, спеціальні засоби або зброю;
- ▶ не проводять перевірок випадків катування та жорстокого поводження;

- ▶ не фіксують тілесних ушкоджень та побутових травм;
- ▶ образи, принизливе ставлення, цькування тощо.

III. Рекомендації та додатки

Розділ рекомендацій слід поділити на підрозділи за переліком органів (установ), яким надають такі рекомендації, та їхніми повноваженнями.

У разі, коли під час візиту виявлено порушення прав громадян, що містять ознаки складу злочину, зазначають рекомендації відповідним правоохоронним органам щодо перевірки таких обставин.

Звіт підписує особа, яка його готувала.

До звіту додають фотоматеріали, копії документів, що наочно підтверджують виявлені порушення (в додатку).

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬСЯ ДІЯЛЬНІСТЬ КТЗ

Міжнародні акти

1. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (Конвенцію ратифіковано із застереженнями Указом Президії ВР №3484-XI від 26.01.1987 р. (про зняття застереження України до статті 20 Конвенції додатково див. Закон №234-XIV від 05.11.1998 р.).
2. Факультативний протокол до Конвенції ратифіковано Законом України від 21 липня 2006 року.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.
4. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (ратифікована згідно із Законом України від 24 січня 1997 року).
5. Декларація про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження та покарання, яка була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН резолюцією 3452 (XXX) від 9 грудня 1975 року.
6. Загальна декларація прав людини 1948 року і ст. 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року (ратифікований Указом Президії Верховної Ради Української РСР №2148-VIII від 19 жовтня 1973 року).
7. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права.
8. Мінімальні стандартні правила поводження з ув'язненими (Правила Мандели).
9. Принципи медичної етики, резолюція ГА ООН 37/194 від 18 грудня 1982 року.
10. Звід принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню або ув'язненню в будь-якій формі. Резолюція 43/173 ГА ООН від 9 грудня 1988 р.
11. Токійська декларація. Основні лікарські принципи щодо катувань та інших видів жорстокого, негуманного або принизливого пово-

- дження чи покарання під час затримання та ув'язнення. Ухвалена 29-ю Всесвітньою медичною асамблеєю, Токіо, жовтень 1975 р.
12. Основні принципи поводження з ув'язненими. Резолюція 45/111 ГА ООН від 14 грудня 1990 р.
 13. Римський статут міжнародного кримінального суду.
 14. Стандарти Європейського комітету з питань запобігання катуванням.
 15. [Європейська соціальна хартія](#) від 3 травня 1996 р.
 16. Базові мінімальні стандарти ЄКПТ.
 17. Конвенція ООН про права інвалідів.

Національне законодавство

18. Конституція України.
19. Кримінальний кодекс України.
20. Кримінально-виконавчий кодекс України.
21. Кримінально-процесуальний кодекс України.
22. Кодекс законів про працю України.
23. Статут внутрішньої служби Збройних Сил України.
24. Дисциплінарний статут Збройних Сил України.
25. Статут гарнізонної та вартової служби Збройних Сил України.
26. Закон України «[Основи законодавства України про охорону здоров'я](#)».
27. Закон України «Про подолання туберкульозу в Україні» від 14 липня 2023 року № 3269-ІХ.
28. Закон України «[Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини \(ВІЛ\), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ](#)».
29. Закон України «[Про захист населення від інфекційних хвороб](#)».
30. Закон України «[Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення](#)».
31. Закон України «[Про систему громадського здоров'я](#)».
32. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».
33. [Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні](#)».
34. Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю».
35. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців і членів їх сімей») право на психологічну реабілітацію.

36. Закон України [«Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я»](#).
37. Закон України [«Про державні соціальні стандарти і державні соціальні гарантії»](#).
38. Закон України [«Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»](#).
39. Закон України [«Про соціальні послуги»](#).
40. Постанова КМУ від 23 серпня 2023 р. № 901 «Про затвердження Порядку здійснення в особливий період обміну медичними та іншими документами військовослужбовців між закладами охорони здоров'я державної та комунальної власності, державними установами Національної академії медичних наук, в яких військовослужбовці перебували (перебувають) на лікуванні, та військовими частинами, територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки».
41. Наказ МОУ 03.11.2020 № 394 «Про затвердження Порядку тримання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців».
42. Інструкція з організації несення служби черговими змінами охорони і конвоювання підрозділів Військової служби правопорядку у Збройних Силах України та конвоювання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців, затверджена наказом Міністерства оборони України 22 січня 2018 року № 20, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 27 лютого 2018 року за № 241/31693.
43. Постанова КМУ від 18 січня 2003 № 83 «Про затвердження правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Військової служби правопорядку у Збройних Силах України під час здійснення службових обов'язків».
44. Порядок організації несення служби черговими змінами охорони і конвоювання підрозділів Військової служби правопорядку у Збройних Силах України та конвоювання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців, затверджений наказом №178 від 05.07.2022 року.
45. Порядок організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі, затверджений наказом Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України від 15 серпня 2014 року № 1348/5/572, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 20 серпня 2014 року за № 990/25767.

46. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 14 лютого 2012 року № 110, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 28 квітня 2012 року за № 661/20974.
47. Правила проведення обов'язкових профілактичних медичних оглядів працівників окремих професій, виробництв та організацій, діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення і може призвести до поширення інфекційних хвороб, затверджені наказом МОЗ від 23.07.2022 № 280 (у редакції наказу МОЗ 21.02.2013 № 150).
48. [Перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам](#), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 травня 2001 року № 559.
49. Постанова КМУ від 25 червня 2014 № 205 «Про затвердження [Порядку надання медичної допомоги людям, які хворіють на туберкульоз, з числа осіб, взятих під варту, чи які тримаються в установах виконання покарань](#)».
50. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2009 № 333 «Про затвердження Національного переліку основних лікарських засобів і виробів медичного призначення».
51. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2002 року [№ 426](#) «Про норми харчування військовослужбовців Збройних Сил, інших військових формувань та Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, поліцейських, осіб рядового та начальницького складу підрозділів Державної фіскальної служби, осіб рядового, начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту».
52. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2001 року [№ 559](#) «Про затвердження переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особистих медичних книжок».
53. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 28.09.2012 № 751 «Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я України».
54. Правила зберігання та проведення контролю якості лікарських засобів у лікувально-профілактичних закладах, затверджені на-

- казом Міністерства охорони здоров'я України від 16.12.2003 № 584.
55. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 03.08.2020 № 1777 «Заходи та Засоби щодо попередження інфікування при проведенні догляду за пацієнтами».
 56. Постанова Кабінету Міністрів України від 07 листопада 2018 року № 934 «Про затвердження [Порядку проведення обов'язкової евакуації окремих категорій населення в разі введення правового режиму воєнного стану](#)».
 57. Наказ Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 року № 466 «Про затвердження [Положення про дистанційне навчання](#)».
 58. Наказ МОЗ України від 24.03.2016 № 240 «Про затвердження Правил застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади».
 50. Стамбульський протокол. Посібник з питань ефективного розслідування і документування фактів катувань та іншого жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання. -ООН.- Нью-Йорк і Женева.- 2004 р.

ДОДАТКИ

1. Анкета фіксації результатів відвідування КТЗ

(заповнює кожен учасником групи НПМ)

(повна назва установи)

Адреса установи (вулиця, номер будинку, населений пункт, область):

Дата відвідування: _____

Час початку: ___ год. ___ хв. Час завершення: ___ год. ___ хв.

Склад групи НПМ (ПІБ, телефон)

Представники ВЧ ВСП (посада, військове звання, прізвище, ім'я, по-батькові, які були присутні під час відвідування НПМ:

Обставини, що перешкоджають проведенню відвідування

Спілкування з керівництвом ВЧ ВСП

Загальна інформація

Рік створення гауптвахти _____;

Рік побудови приміщень установи _____;

Пристосовані приміщення /побудовані згідно з ДБН

Кількість персоналу _____, з них атестованих _____.

Вакансії _____

Інформація про контингент

Планове наповнення установи _____;

Кількість затриманих військовослужбовців :

Загальна кількість затриманих осіб	
Кількість затриманих осіб на час відвідування	
Військовослужбовців-жінок	
Осіб з інвалідністю	
Осіб, які готуються до звільнення	

Перелік приміщень КТЗ

Кількість камерних приміщень	
Загальні та одиночні камери	
Їх розрахункова наповнюваність	1.
	2.
	3.
	4.
	5.
Їх фактична наповнюваність	1.
	2.
	3.
	4.
	5.

Кімната для допиту затриманих військовослужбовців	
Кімната для зберігання особистих речей затриманих військовослужбовців, обладнана стелажми (вішалками)	
Душова кімната	
Наявність медичної частини	
Внутрішні або зовнішні туалети	
Кімната для проведення медичного огляду	
Приміщення (місце) для виконання фізичних вправ	
Прогулянкові камери (майданчик для прогулянок)	
Місце для зберігання книжкового фонду, газет і журналів	
Складські приміщення (забезпечення продуктами харчування, засобами гігієни)	
Приміщення пральні	
Приміщення для телефонного та інтернет спілкування	

Проблемні питання діяльності дисциплінарного батальйону

Виявлення випадків катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує людську гідність, поводження чи покарання (ст. 28 Конституції України)

Закріплення положень про заборону катувань, жорстокого та такого, що принижує честь та гідність, поводження в посадових інструкціях постійного складу	так	ні
Проведення навчань для постійного складу щодо недопустимості неналежного поводження із засудженими військовослужбовцями	так	ні
Проведення навчань з постійним складом щодо поводження з агресивними правопорушниками	так	ні
Обізнаність постійного складу щодо заборони катувань та жорстокого поводження	так	ні
Наявність випадків застосування фізичної сили, спецзасобів або вогнепальної зброї особовим складом чергової частини.	так	ні

Підстави застосування заходів фізичного впливу, спецзасобів та зброї наявність рапортів по кожному факту застосування	Так так	Ні ні
Наявність повідомлення про факти застосування заходів фізичного впливу, спецзасобів та вогнепальної зброї 1) органу управління військової частини, 2) органу управління Служби правопорядку, 3) органів прокуратури, 4) Уповноваженого ВРУ з прав людини.	Так 1. 2. 3. 4.	Ні 1. 2. 3. 4.
Які спецзасоби застосовуються?		
Чи застосовується як спецзасіб засоби зв'язування? Додаток до Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Військової служби правопорядку у Збройних Силах України під час здійснення службових обов'язків, затверджених Постановою КМУ від 18 січня 2003 № 83, дозволено ст. 106 КВК України Які саме?	так	ні
Чи наявні рапорти про застосування спецзасобів?	так	ні
Наявність повідомлень про поранення або смерть військовослужбовців, що сталися внаслідок застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, а також про всі випадки застосування вогнепальної зброї: 1) безпосереднього начальника Служби правопорядку / начальника Центрального управління Служби правопорядку, 2) у письмовій формі відповідного прокурора.	так	ні
Наявність інформації щодо отриманих тілесних ушкоджень в медичній документації особи змінного складу	так	ні

У разі наявності скарг щодо випадків катувань, незаконного застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї чи були застосовані заходи захисту скаржника від негативного впливу?	так	ні
Описати заходи захисту скаржника		
Наявність зафіксованих викликів екстреної медичної допомоги в разі отримання тілесних ушкоджень особами змінного складу	так	ні

Отримати інформацію в разі наявності фактів тілесних ушкоджень/ катувань

Щодо конкретної особи:

- ▶ Медичну довідку, визначену в пункті 3 глави 1 розділу II Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі, затвердженого наказом Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України від 15 серпня 2014 року № 1348/5/572, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20 серпня 2014 року за № 990/25767,
- ▶ медичний анамнез.

Інформацію щодо кількості хворих, які зверталися до медичної частини з ознаками насильства.

Необхідно переглянути наступні документи:

- ▶ Книгу запису хворих військовослужбовців, які тримаються на гауптвахті;
- ▶ медичну книжку засудженого, узятого під варту, заарештованого, затриманого військовослужбовця;
- ▶ відповідну довідку, яку склав медичний працівник;
- ▶ Журнал реєстрації пропозицій, заяв і скарг засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців;
- ▶ Журнал обліку проведення занять.

Випадки застосування моральних принижень

Загальний емоційний стан змінного складу		
Чи проводяться для засуджених семінари/ лекції/ інформаційні заняття з питань безпеки, належного поведіння, самокорекційної поведінки?	так	ні
Яким чином розв'язуються питання у разі конфліктних ситуацій?		
Чи відомі засудженим випадки неправомірних дій з боку постійного складу, застосування сили? Якщо так, то застосовуються питання з переліку інтерв'ю щодо тілесних ушкоджень	так	ні
Реакція спецконтингенту на моніторингову групу		
Реакція спецконтингенту на представників персоналу установи		

Право на життя та безпеку

Яким чином забезпечується безпека осіб змінного складу в разі сповіщення «Повітряна тривога»?		
Наявність бомбосховища або тимчасового укриття	так	ні
Наявність інформації/схем маршрутів переміщення осіб змінного складу до укриття	так	ні
Обладнання бомбосховища/укриття		
Наявність плану евакуації осіб змінного складу у разі введення правового режиму воєнного стану відповідно до Порядку проведення обов'язкової евакуації окремих категорій населення в разі введення правового режиму воєнного стану , затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07 листопада 2018 року № 934.	так	ні

Дотримання правил пожежної безпеки

План пожежної безпеки батальйону, затверджений командиром військової частини, узгоджений з органами пожежної охорони і доведений до відома всіх посадових осіб	так	ні
Загальна інструкція щодо пожежної безпеки у військовій частині, використання сил та засобів для гасіння пожежі	так	ні
Витяг з інструкції про порядок евакуації особового складу, бойової та іншої техніки і матеріальних засобів повинні бути в чергового частини	так	ні
Наявність системи протипожежної сигналізації	так	ні
Наявність планів евакуації на випадок пожежі	так	ні
Наявність та стан вогнегасників	так	ні

Право на свободу та особисту недоторканність

Наявність протоколів про адмінзатримання	так	ні
Наявність особових справ осіб спецконтингенту	так	ні
Наповненість особових справ		
1. Наявність грошових та речових атестатів	так	ні
2. Наявність військових квитків	так	ні
3. Наявність службових карток	так	ні
4. Наявність опису особистих речей	так	ні
Наявність атестатів на продовольство (крім офіцерів, які проходять військову службу за контрактом)	так	ні
Наявність місця для проведення обшуку	так	ні
Наявність місця проведення медичного огляду	так	ні
Чи проводиться з новоприбулими особами такі дії?		
1. Доведення під розпис порядку та умов відбування покарання, його права, обов'язки	так	ні
2. Вручення відповідної пам'ятки із зазначенням прав, обов'язків, заборон і обмежень засуджених військовослужбовців, єдиного телефонного номера системи надання безоплатної правової допомоги, телефонних номерів гарячих ліній Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, відповідної прокуратури та Державного бюро розслідувань	так	ні

3. Зарахування засудженого військовослужбовця до списків КТЗ з дня його прибуття	так	ні
Наявність в адміністративній групі (стройовій частині) першого примірника опису особистих речей		
Чи занесено результати медичного огляду до книги запису хворих військовослужбовців, які тримаються на гауптвахті?	так	ні

Право на охорону здоров'я, медичну допомогу

Наявність медичного персоналу, молодшого медичного персоналу згідно зі штатним розписом

Додати копію штатного розпису та графіки роботи закладу і чергувань медичного персоналу.

Протокол використання лікарського засобу налоксон при наданні екстреної медичної допомоги особам з комою невідомої етіології та/чи за підозри на отруєння / передозування опіоїдами на догоспітальному етапі	так	ні
Угода про співпрацю зі спеціалізованою установою на утилізацію медичних відходів	так	ні
Організація доступу осіб позбавлених волі до медичної частини, наявність журналу попереднього запису на амбулаторне приймання в установі	так	ні

Медична частина

Перелік медичних кабінетів:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Перелік процедурних (маніпуляційних) кабінетів та їх обладнання

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Наявність інфекційного ізолятора	так	ні
Кількість осіб утримується		
Кількість ліжок		
Підстави поміщення (<i>зазначається хвороба, з якою особа розміщується окремо від інших</i>)		
Наявність ізолятора для осіб з психічними розладами	так	ні
Кількість осіб утримується		
Кількість ліжок		
Застосування м'якої фіксації (<i>підстави, порядок застосування</i>)		
Підстави поміщення (<i>висновок спеціальної лікарської комісії</i>)		
Специфіка обладнання приміщення (<i>зазначається</i>)		

Потреба в медикаментах та виробих медичного призначення для медичної частини;

забезпеченість медикаментами та виробами медичного призначення на дату візиту (витребувати копію переліку наявних ліків)

Наявність карт обліку лікарських засобів та їх аналогів, виробів медичного призначення і технічних та інших засобів реабілітації, отриманих від родичів та інших осіб	так	ні
Ліки зберігають <ul style="list-style-type: none"> ▶ в окремій шафі медичної частини, ▶ в персональній скриньці, ▶ видають для вживання під розпис після призначення лікаря, ▶ вживають без обмежень та обліку, ▶ (інше зазначається) 		
Проведення дезінфекції (зокрема кварцування) приміщень медичної частини		
Графіки прибирань приміщень	так	ні
Графіки кварцувань приміщень	так	ні
Журнал прибирань	так	ні
Журнал обліку роботи кварцових ламп	так	ні
Забезпеченість дезінфекційними засобами	так	ні
Забезпеченість кварцевими лампами	так	ні

Проведення первинного медичного огляду під час прийняття в установу

- ▶ Особа, яка проводить

- ▶ Присутні особи при проведенні огляду

Наявність окремого кабінету для проведення медичного огляду	так	ні
Складова медичного огляду при прибутті до установи		
Скарги засудженого на стан здоров'я	так	ні
Оцінка загального стану	так	ні
Наявність тілесних ушкоджень	так	ні
Стан органів та систем	так	ні
Медичний висновок	так	ні

Рекомендації	так	ні
Фіксація в медичній документації	так	ні
Наявність у медичній картці 025/о екземпляру довідки, у якій медичний працівник детально описує характер ушкоджень, їх розміри та розташування	так	ні

Перевірити наявність записів та збіг даних у журналі обліку виявлення тілесних ушкоджень в осіб, які прибули до дисциплінарного батальйону, в книзі обліку заяв і повідомлень про скоєні кримінальні правопорушення та інші події та медичних картках осіб.

Організація надання невідкладної медичної допомоги

Наявність медичного працівника в установі цілодобово	так	ні
Щодня (вказати часи роботи)	з ____ по ____	
У вихідні дні цілодобово	так	ні
У вихідні дні	з ____ по ____	
Чи є відмови в наданні невідкладної допомоги (швидкої медичної допомоги)?	так	ні
Наявність журналу обліку прийому, виписування засуджених та відмов від госпіталізації в медичній частині (лікарняному закладі)	так	ні

Дотримання заходів інфекційного контролю

Невідкладна ізоляція хворих з підозрою на туберкульоз до уточнення діагнозу	так	ні
Впродовж якого часу, після виявлення підозри		
Постійне використання закритих ламп УФО в приміщеннях медичної частини	так	ні
Ведення документації щодо ВІЛ-інфікованих осіб форми № 030–5/о «Контрольна карта диспансерного нагляду за ВІЛ-інфікованою особою» та форми № 502–1/о «Реєстраційна карта ВІЛ-інфікованої особи»	так	ні

Забезпечення конфіденційності збереження документації ВІЛ-інфікованих осіб наказ Міністерства охорони здоров'я України від 10.07.2013 № 585, Закон України «Протидія поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ», а також статті 391 та 40 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»	так	ні
---	-----	----

Порядок фіксації інформації про виявлені тілесні ушкодження

Фіксується в медичній книжці / амбулаторній картці	так	ні
▶ в журналі реєстрації тілесних ушкоджень /книзі медичного огляду	так	ні
Заповнення та видача форми первинної облікової документації № 511/о «Довідка №___ про фіксацію тілесних ушкоджень»	так	ні

Наявність проявів дискримінації та сегрегації

Наявність сегрегації осіб спецконтингенту	так	ні
Наявність ієрархії серед осіб спецконтингенту	так	ні
Залучення осіб до робіт поза графіком робіт з благоустрою, прибирання приміщень, прибирання місць загального користування, санвузлів	так	ні
Наявність скарг на нерівне ставлення за визначеною ознакою	так	ні
<ul style="list-style-type: none"> ▶ уникання; ▶ психологічний тиск; ▶ нерівні умови та права; ▶ надання переваги іншим без очевидної на те причини у професійному плані; ▶ відкрита ненависть та приниження; ▶ фізична розправа (побиття, вбивство) 		
Примітки		

Право на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, одяг, житло

Зовнішній вигляд спецконтингенту		
Відповідність одягу та взуття до сезону	так	ні
Задовільний стан одягу та взуття (<i>можливість ремонту, зазначається</i>)	так	ні
Блок особистої гігієни		
Наявність умивальників	так	ні
Наявність душових	так	ні
Достатня кількість кабінок для миття	так	ні
Наявність туалетних санвузлів	так	ні
Проведення дезінфекції	так	ні
Графік прибирання	так	ні
Камерні приміщення		
1. Додержання встановлених законом санітарних норм житлової площі: 4 кв. м на одну особу	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.	
Забезпечення індивідуальними спальними місцями	так	ні
Забезпечення постільними речами, рушниками	так	ні
Наявність тумбочки	так	ні
Наявність стола для прийому їжі	так	ні
Наявність стільців	так	ні
Наявність місця для зберігання речей		
Доступ до питної води	так	ні
Природне освітлення (<i>достатнє для читання та писання</i>)	так	ні
Штучне освітлення: в належному стані та достатній кількості	так	ні
Наявне справне нічне освітлення	так	ні
Електромережі та електроприлади (розподільні щити, побутові розетки, кип'ятильники тощо) впорядковані, справні	так	ні

Вентиляція		
Примусова	так	ні
Природна припливна	так	ні
Доступ до свіжого повітря	так	ні
Опалення: ▶ централізоване, ▶ власна котельня, ▶ функціонує, ▶ не функціонує (за сезоном)		
Температурний режим: зимовий період не нижче від +18° С		
Графік прибирання		
Наявність кімнат		
для зберігання власних речей	так	ні
сушильні	так	ні
Наявність інформаційних стендів	так	ні
Наявність у камерних приміщеннях пам'яток для засуджених щодо їхніх прав та обов'язків	так	ні
Наявність місця для прогулянки / прогулянкових двориків, їх стан та обладнання	так	ні
Опис прогулянкового майданчика / прогулянкової камери		
Надання прогулянок встановленої тривалості тощо	так	ні
Наявність скарг на неналежні умови утримання (короткий опис)		

Організація харчування

Наявність меню в їдальні	так	ні
Вартість харчування на 1 військовослужбовця спецконтингенту		
Можливість вживати їжу в непризначений час, у перервах між прийомами їжі	так	ні

Наявність відповідної документації: меню розкладки, меню-вимоги	так	ні
Наявність дієтичного та лікувально-профілактичного меню (за призначенням медичної служби)	так	ні
Наявність дозвільної документації	так	ні
Наявність санітарних книжок у персоналу та залучених чергових	так	ні
Якість їжі — відповідність до органолептичних властивостей	так	ні
Задовільний санітарний стан приміщень харчоблоку	так	ні
Задовільний санітарний стан холодильного обладнання	так	ні
Відповідність правил зберігання продуктів харчування (харчове сусідство)	так	ні
Наявність резервних засобів приготування їжі	так	ні
Процедура миття посуду		
Проведення перевірки якості їжі черговим частини	так	ні
Наявність скарг на погане харчування		

Права осіб з інвалідністю

Доступність приміщень для маломобільних груп		
Наявність у КТЗ осіб з інвалідністю	так	ні
<p>Наявність пандусів</p> <p><i>пандус з кутом нахилу не більше ніж 1:12. Ширина пандуса повинна бути не менше ніж 1,2 м за одnobічного руху і не менше ніж 1,8 м — за двобічного. На початку і кінці пандуса слід передбачати горизонтальні площадки завдовжки не менше ніж 1,5 м</i></p>		
У приміщеннях для короткострокових побачень	так	ні
У приміщеннях для довгострокових побачень	так	ні

Наявність пристосувань для усунення фізичних бар'єрів для маломобільних в'язнів	так	ні
Наявність у санітарних вузлах спеціальних умов для осіб зі спецконтингенту з інвалідністю (ДБН В.2.2-9 і ДБН В.2.2-17)	так	ні

Право на приватність

Наявність окремих спальних місць	так	ні
Порядок ведення відеоспостереження		
Місця встановлення відеокамер з дотриманням права на приватність	так	ні
Інформування засуджених про ведення відеоспостереження, постійного відеонагляду в приміщеннях	так	ні
Огляд відеокамери (спостережних вічок) охоплює санітарний вузол / душову кабінку	так	ні
Наявність збереження відеозаписів з камер відеоспостереження	так	ні
Використання відеореєстраторів та збереження відеоінформації	так	ні
Обладнання санітарних вузлів: <ul style="list-style-type: none"> ▶ окрема кімната, ▶ відгороджений напівстілкою, ▶ відгороджений 	так так так	Ні Ні ні
Обладнання душових кабинок та лазні: <ul style="list-style-type: none"> ▶ окремі кабінки, ▶ відгороджене місце 	так так	Ні ні
Можливість зберігати особисті речі: <ul style="list-style-type: none"> ▶ наявність кімнат та місць для зберігання особистих речей, ▶ доступ до особистих речей 	так так	Ні ні
Можливість бути присутнім під час проведення обшуку	так	ні
Присутність інших осіб під час проведення обшуку з роздяганням	так	ні

Право на ефективні засоби юридичного захисту

Наявність контактної інформації регіонального підрозділу БПД, Уповноваженого ВРУ з прав людини, органів прокуратури, вищого командного складу та командного складу батальйону	так	ні
---	-----	----

Обладнання кімнати для проведення побачень із захисником	так	ні
Надання побачень з правником / захисником / законним представником / юристом, фахівцем у галузі права без обмежень	так	ні
Забезпечення конфіденційності побачень з правником / захисником / законним представником / юристом, фахівцем у галузі права без обмежень, зокрема без аудіофіксації	так	ні
Доступ до інформації про власні права та пільги	так	ні
Наявність інформаційних стендів про права засуджених (плакати, стенди тощо)	так	ні
Право на подання скарги, заяви в усній та/або письмовий формі, ознайомлення з відповідями на них	так	ні
Порядок реєстрації та направлення скарг, що не підлягають переглядові	так	ні
Наявність у бібліотеці НПА та доступ до НПА через інтернет	так	ні

Право на свободу світогляду і віросповідання (ст. 35 Конституції України)

Чи забезпечено доступ до богослужінь та проведення релігійних обрядів?	так	ні
Наявність місця та інші умови для справляння обрядів та церемоній релігійного характеру	так	ні
Чи можуть затримані військовослужбовці мати при собі предмети релігійного культу?	так	ні
Скарги		

Контакти із зовнішнім світом

Наявність у камерних приміщеннях радіо	так	ні
Можливість осіб спецконтингенту користуватися засобами отримання інформації	так	ні
Можливість подати скаргу, заяву, пропозицію	так	ні
Можливість телефонувати	так	ні

Доступ до інтернету	так	ні
Доступ до стаціонарних телефонів міського, міжміського та міжнародного зв'язку	так	ні
Тривалість розмов	так	ні
Плата за телефонну розмову	так	ні
Наявність журналу фіксації телефонних дзвінків Чи функціонує бібліотека?	так	ні
Наявність інформації щодо дозволених і заборонених речей / предметів для користування та пронесення під час довготривалих побачень, процедура їх огляду та перевірки	так	ні

Право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю

Наявність особистих речей в користуванні	так	ні
Зберігання особистих речей		
У камерних приміщеннях	так	ні
У складському приміщенні згідно з описом (заборонені предмети)	так	ні

2. Орієнтовний перелік документації щодо тримання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців

1. Книга обліку засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців.
2. Книга обліку затриманих (доставлених) осіб.
3. Книга обліку осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.
4. Книга перевірки гауптваhti (КТЗ) та спеціальної палати.
5. Книга інструктажу начальників чергових змін.
6. Книга обліку проведення дезінфекцій приміщень гауптваhti (КТЗ) та спеціальної палати.
7. Книга передавання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців начальнику конвою.
8. Книга запису хворих військовослужбовців, які тримаються на гауптваhti (КТЗ).
9. Книга обліку відвідування душової кімнати, заміни білизни і видачі мила військовослужбовцям, які тримаються на гауптваhti.
10. Книга прийому (повернення) атестатів на продовольство, речових та грошових атестатів засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців.
11. Книга видачі цигарок військовослужбовцям, які тримаються на гауптваhti (КТЗ) та в спеціальній палаті.
12. Книга обліку відвідувань затриманих військовослужбовців.
13. Книга обліку руху грошових коштів засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців.
14. Книга обліку посилок (передач) і бандеролей та їх вмісту.
15. Книга вилучення та видачі засобів зв'язку в осіб, які прибули для відвідування осіб, що тримаються на гауптваhti (КТЗ) та в спеціальній палаті.
16. Книга обліку доставки їжі голодуючим військовослужбовцям, які тримаються на гауптваhti (КТЗ) та в спеціальній палаті.
17. Книга обліку робіт, виконаних засудженими та заарештованими військовослужбовцями.
18. Журнал обліку проведення занять.

19. План покамерного розміщення військовослужбовців.
20. Графік прибирання гауптвахти черговими прибиральниками.
21. Іменний список засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців.
22. Добова відомість зарахування та зняття засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців на продовольче (з продовольчого) забезпечення.
23. Журнал реєстрації пропозицій, заяв і скарг засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців.
24. Справа, в якій зберігаються рішення, ухвали та вироки судів, постанови відповідних правоохоронних органів.
25. Справа, в якій зберігаються розпорядження начальника чергової зміни на проведення робіт засудженими та заарештованими військовослужбовцями.
26. Справа, в якій зберігаються описи речей засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців.
27. Справа, в якій зберігаються копії повідомлень судів про виконання вироку щодо відбування покарання засудженими військовослужбовцями на гауптвахті, а також близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб, за вибором військовослужбовців, щодо обмеження їхніх прав та місцеперебування.
28. Справа, в якій зберігаються копії повідомлень командирів (начальників) військових частин (установ), з яких прибули на гауптвахту засуджені, узяті під варту, заарештовані та затримані військовослужбовці, про дату та час звільнення військовослужбовця з гауптвахти для надсилання за ним представника військової частини.

3. Орієнтовний перелік документації щодо тримання затриманих (заарештованих) військовослужбовців

1. Книга обліку засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців.
2. Книга обліку затриманих (доставлених) осіб.
3. Книга обліку осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.
4. Книга перевірки гауптвахти (КТЗ) та спеціальної палати.
5. Книга інструктажу начальників чергових змін.
6. Книга обліку проведення дезінфекцій приміщень гауптвахти (КТЗ) та спеціальної палати.
7. Книга передавання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців начальнику конвою.
8. Книга запису хворих військовослужбовців, які тримаються на гауптвахті (КТЗ).
9. Книга обліку відвідування душової кімнати, заміни білизни і видачі мила військовослужбовцям, які тримаються на гауптвахті.
10. Книга прийому (повернення) атестатів на продовольство, речових та грошових атестатів засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців.
11. Книга видачі цигарок військовослужбовцям, які тримаються на гауптвахті (КТЗ) та в спеціальній палаті.
12. Книга обліку відвідувань затриманих військовослужбовців.
13. Книга обліку руху грошових коштів засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців.
14. Книга вилучення та видачі засобів зв'язку в осіб, які прибули для відвідування осіб, що тримаються на гауптвахті (КТЗ) та в спеціальній палаті.
15. Книга обліку доставки їжі голодуючим військовослужбовцям, які тримаються на гауптвахті (КТЗ) та в спеціальній палаті.
16. Книга обліку робіт, виконаних засудженими та заарештованими військовослужбовцями.
17. Журнал обліку проведення занять.
18. Іменний список засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців.

19. Журнал реєстрації пропозицій, заяв і скарг засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців.
20. Добова відомість зарахування та зняття засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців на продовольче (з продовольчого) забезпечення.
21. Справа, в якій зберігаються рішення, ухвали та вирoki судів, постанови відповідних правоохоронних органів.
22. Справа, в якій зберігаються розпорядження начальника чергової зміни на проведення робіт заарештованими військовослужбовцями.
23. Справа, в якій зберігаються описи речей заарештованих та затриманих військовослужбовців.
24. Справа, в якій зберігаються копії повідомлень командирів (начальників) військових частин (установ), з яких прибули заарештовані військовослужбовці, про дату та час звільнення військовослужбовця для надсилання за ним представника військової частини.

4. Орієнтовний перелік документації щодо тримання хворих засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців

1. Книга перевірки гауптвахти (КТЗ) та спеціальної палати*.
2. Книга обліку проведення дезінфекції приміщень гауптвахти (КТЗ) та спеціальної палати².
3. Книга видачі цигарок військовослужбовцям, які тримаються на гауптвахті (КТЗ) та в спеціальній палаті.
4. Книга вилучення та видачі засобів зв'язку в осіб, які прибули для відвідування осіб, що тримаються на гауптвахті (КТЗ) та в спеціальній палаті.
5. Книга обліку доставки їжі голодуючим військовослужбовцям, які тримаються на гауптвахті (КТЗ) та в спеціальній палаті.
6. Журнал реєстрації пропозицій, заяв і скарг засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців.
7. Іменний список засуджених, узятих під варту та затриманих військовослужбовців³.

² Книга зберігається в чергового закладу охорони здоров'я Збройних Сил України.

³ Щоденно видається начальнику чергової зміни черговим закладу охорони здоров'я Збройних Сил України.

5. Затверджені форми службової документації

Додаток 1
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 6 розділу I)

КНИГА перевірки гауптвахти (КТЗ) та спеціальної палати

№ з/п	Час, число, місяць, рік проведення перевірки	Об'єкти, які підлягали перевірці	Хто проводив перевірку (посада, військове звання, прізвище та ініціали)	Підпис особи, яка проводила перевірку	Результати перевірки, основні недоліки та зауваження	Відмітка про усунення недоліків	Підпис начальника гауптвахти
1	2	3	4	5	6	7	8
Примітка	В органі управління Служби правопорядку (підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні), де гауптвахта відсутня, а також у спеціальній палаті книгу ведуть відповідно до наведеного зразка. У графі 8 ставиться підпис начальника органу управління Служби правопорядку (начальника підрозділу Служби правопорядку в гарнізоні, начальника закладу охорони здоров'я Збройних Сил України).						

Додаток 2
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 7 розділу I)

КНИГА інструктажу начальників чергових змін

№ з/п	Дата	Військове звання	Прізвище, ім'я, по батькові начальника чергової зміни	Підпис начальника чергової зміни про проведення інструктажу	Підпис начальника гауптвахти
1	2	3	4	5	6
Примітка	В органі управління Служби правопорядку (підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні), де гауптвахта відсутня, книгу ведуть відповідно до наведеного зразка. Книг заповнюється після проведення практичних занять з особовим складом чергової зміни. У графі 6 ставиться підпис начальника штабу органу управління Служби правопорядку (посадової особи, відповідальної за організацію охорони в підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні).				

Додаток 3
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 1 розділу III)

КНИГА ОБЛІКУ засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців

з/п №	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Примітка	Ведення книги передбачає заповнення трьох окремих розділів для засуджених, узятих під варту та затриманих військовослужбовців. В органі управління Служби правопорядку (підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні), де гауптвахта відсутня, книгу ведуть відповідно до наведеного зразка.									
	Посада, військове звання, прізвище, ім'я, по батькові	З якої військової частини прибув	Підстава	Срок засудження, узяття під варту, затримання	Дата початку відбування покарання	Дата закінчення відбування покарання	Відмітка про час медичного огляду і відвідування душевої кімнати	Відмітка про звільнення	Підпис засудженого, узятото під варту, заарештованого, затриманого про одержання речей, документів та грошей під час звільнення	

Додаток 4
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 2 розділу III)

КНИГА
обліку осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального
правопорушення

(найменування органу управління Служби правопорядку)

№ з/п	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Посада, військове звання, прізвище, ім'я, по батькові затриманої особи	Найменування військової частини (установи), її підпорядкованість, поштова адреса	Дата, час та місце затримання	Дата реєстрації та номер протоколу (ким складено та коли)	Дата вчинення кримінального правопорушення та стисло суть правопорушення	Прийняті речі, документи і гроші	Кого повідомлено про місце перевіряння затриманого із зазначенням часу такого повідомлення	Дата та час передачі (доставлення) до органу досудового розслідування	До якої прокуратури (суду) направлено копію протоколу (вихідний номер та дата)	Підпис затриманого про одержані речі, документи і гроші під час звільнення	

Додаток 5
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 5 розділу III)

КНИГА
запису хворих військовослужбовців, які тримаються на гауптвахті (КТЗ)

№ з/п	Військове звання, прізвище та ініціали засудженого військовослужбовця	Висновок чергового лікаря, військове звання, прізвище, ініціали та підпис	Рішення начальника гауптвахти, військового звання, прізвище, ініціали та підпис
1	2	3	4
Примітка В органі управління Служби правопорядку (підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні), де гауптвахта відсутня, книгу ведуть відповідно до наведеного зразка. У графі 4 ставиться підпис посадової особи, відповідальної за організацію охорони.			

Додаток 6
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 7 розділу III)

КНИГА
прийому (повернення) атестатів на продовольство, речових та грошових атестатів засуджених,
узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців

№ з/п	Військове звання, прізвище, ім'я, по батькові засудженого, узятото під варту, заарештованого, затриманого військовослужбовця	Дата отримання атестата	Номер атестата	Підпис начальника гауптвахти про прийом атестата	Дата повернення атестата	Військове звання, прізвище, підпис засудженого, узятото під варту, заарештованого, затриманого військовослужбовця про повернення атестата
1	2	3	4	5	6	7
Примітка В органі управління Служби правопорядку (підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні), де гауптвахта відсутня, книгу ведуть відповідно до наведеного зразка. У графі 5 ставить підпис посадова особа, відповідальна за організацію охорони.						

Додаток 7
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 8 розділу III)

ПОВІДОМЛЕННЯ

Додаток 8
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 8 розділу III)

ПОВІДОМЛЕННЯ СУДУ

Додаток 9
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 11 розділу III)

КНИГА

передавання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців начальникові конвою

№ з/п	Час, число, місяць, рік передавання	Розписка про прийняття засудженого, узятото під варту, заарештованого та затриманого військовослужбовця	Підпис начальника гауптвахти
1	2	3	4
Примітка.		В органі управління Служби правопорядку (підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні), де гауптвахта відсутня, книгу ведуть відповідно до наведеного зразка. У графі 4 ставиться підпис начальника органу управління Служби правопорядку (підрозділу Служби правопорядку в гарнізоні). У графі 3 начальник конвою робить запис: «Я, начальник конвою (військове звання, прізвище, ім'я, по батькові), отримав з гауптвахти (КТЗ) органу управління Служби правопорядку засудженого (військове звання, прізвище, ім'я, по батькові) для конвоювання його до закладу охорони здоров'я Збройних Сил України (зали суду, на слідчі дії). Зброя, автомобіль, конвой, спецзасоби наявні. Про порядок конвоювання проінструктований. Дата, підпис».	

Додаток 10
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 8 розділу V)

АКТ

про встановлення технічних засобів нагляду і контролю

{Порядок доповнено новим Додатком 11 згідно з наказом Міністерства оборони № 172 від 28.06.2022}

Додаток 12
до Порядку тримання засуджених
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 1 розділу VIII)

ТИПОВИЙ РОЗПОРЯДОК ДНЯ гауптвахти органу управління Служби правопорядку

№ з/п	Найменування заходів	Час
1	2	3
1	Загальний підйом	07.00
2	Ранкова фізична зарядка (прослуховування радіопередач)	07.00–07.40
3	Ранковий туалет та ранковий огляд	07.40–08.30
4	Сніданок	08.30–08.50
5	Прибирання камер, приміщень і території гауптвахти (проведення заходів інформування)	08.40–10.00
6	Прийом засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців начальником нової чергової зміни	10.00–12.00
7	Виконання робіт (проведення занять, культурно-масових та спортивно-оздоровчих заходів)	12.00–13.00
8	Чищення взуття та одягу, миття рук, підготовка до обіду	13.00–13.30
9	Обід	13.40–14.10
10	Прослуховування радіопередач	13.30–14.30

11	Час для особистих потреб (читання газет, військової та художньої літератури, написання листів)	14.30–15.00
12	Виконання робіт (проведення занять, культурно-масових та спортивно-оздоровчих заходів)	15.00–18.00
13	Дистанційне навчання засуджених та заарештованих військовослужбовців	18.00–19.00
14	Чищення взуття та одягу, миття рук, підготовка до вечері	19.00–19.30
15	Вечера	19.30–19.50
16	Прослуховування радіопередач	19.50–20.20
17	Час для особистих потреб (читання газет, військової та художньої літератури, написання листів)	20.20–20.50
18	Прибирання приміщень і території гауптвахти	20.50–21.50
19	Вечірній туалет, вечірня перевірка	22.00–22.50
20	Видача постільного приладдя/постільної білизни	22.50–23.00
21	Відбій	23.00
Примітки:		<p>1. Прийом на гауптвахту засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців здійснюється щоденно та цілодобово.</p> <p>2. Телефонні розмови (користування глобальною мережею Інтернет) щоденно: у робочі дні: з 14.30 до 14.55, з 20.05 до 21.00; у передвихідні, вихідні, святкові дні: з 14.30 до 14.55, з 19.00 до 19.50.</p> <p>3. Миття в лазні, медичний огляд (щосереди): з 09.00 до 11.00, з 15.00 до 17.00.</p> <p>4. Прання обмундирування (щонеділі): з 09.00 до 11.00, з 15.00 до 17.00.</p> <p>5. Побачення з відвідувачами (щодня): з 09.00 до 18.00.</p>

Додаток 13
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 2 розділу VIII)

ПЛАН
покамерного розміщення військовослужбовців

Додаток 14
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 4 розділу VIII)

КНИГА ОБЛІКУ
відвідування душової кімнати, заміни білизни і видачі мила
військовослужбовцям, які тримаються на гауптвахті (КТЗ)

№ з/п	Дата відвідування душової кімнати	Військове звання	Прізвище та ініціали військовослужбовця	Кількість мила (грамів)	Підпис засудженого, узятото під варту, заарештованого військовослужбовця про			Підпис чергового фельдшера
					отримання мила	заміну білизни	відвідування душової кімнати	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Примітка		Засуджені, узяті під варту та заарештовані військовослужбовці, які відвідували душову кімнату в один день, заносяться до книги обліку відвідування душової кімнати, заміни білизни і видачі мила військовослужбовцям, які тримаються на гауптвахті, списком, наприкінці якого ставиться підпис начальника гауптвахті.						

Додаток 15
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 4 розділу VIII)

КНИГА ОБЛІКУ
проведення дезінфекції приміщень гауптвахти (КТЗ)
та спеціальної палати

№ з/п	Дата	Об'єкти, які підлягали дезінфекції	Хто провів дезінфекцію	Підпис особи, яка провела дезінфекцію	Підпис начальника гауптвахти
1	2	3	4	5	6
Примітка		Облік проведення дезінфекції в КТЗ (спеціальній палаті) відбувається відповідно до наведеного зразка. У графі 6 ставиться підпис посадової особи, відповідальної за організацію охорони (чергового закладу охорони здоров'я Збройних Сил України).			

Додаток 16
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 6 розділу VIII)

ПЕРЕЛІК
заборонених та дозволених для зберігання речей (продуктів)
для засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих
військовослужбовців на гауптвахтах (КТЗ)

1. Перелік речей, які мають право зберігати засуджені до арешту військовослужбовці на гауптвахті:
- 1) у кімнаті для зберігання особистих речей засуджений до арешту військовослужбовець має право зберігати такі речі:
 - ▶ портативні персональні комп'ютери, мобільні телефони та аксесуари до них;
 - ▶ натільна білизна (тепла і проста) — по два комплекти;
 - ▶ натільні хрестики та інші предмети культу, виготовлені з недорогоцінних матеріалів;
 - ▶ спортивний костюм (один);
 - ▶ спортивне взуття (кеди, напівкеди) — одна пара;

- ▶ запальничка (для тих, хто палить) — дві штуки;
 - ▶ цигарки — не більше одного блоку;
 - ▶ для жінок, крім того, халати та сукні, хустки, рейтузи, пояси, бюстгальтери, марля, гігієнічні пакети, защіпки, вата, косметика не на спиртовій основі, крем для обличчя та рук;
 - ▶ дзеркало, бритва механічна або безпечна з касетними головками разового користування;
 - ▶ туалетний папір — вісім рулонів;
 - ▶ рушники — два;
 - ▶ щітки для одягу та взуття, крем для взуття — один комплект;
 - ▶ кашне, носові хустинки, нитки та голки;
- 2) у камері засуджений до арешту військовослужбовець має право зберігати такі речі:
- ▶ бритва електрична на акумуляторі;
 - ▶ предмети туалету (мило, зубна паста та щітка, гребінець, креми для гоління і дезінфекції, шампунь) та пластмасові футляри для їх зберігання — один комплект;
 - ▶ туалетний папір — один рулон;
 - ▶ годинники ручні або кишенькові з недорогоцінних металів (1 шт.);
 - ▶ підручники і навчальне приладдя, література та періодичні видання, газети, журнали та книги, які є на гауптвахті, а також придбані через торговельну мережу, у тому числі релігійного змісту (до 10 примірників), папір, зошити, письмове приладдя, конверти, марки, листівки;
 - ▶ предмети релігійного культу, виготовлені з малоцінних матеріалів, якщо при цьому не порушуються встановлені вимоги на гауптвахті, а також не обмежуються права інших військовослужбовців;
 - ▶ документи та записи, що стосуються кримінального провадження, а також бланки поштових відділень та опис речей, зданих на зберігання;
 - ▶ для жінок, які мають при собі дітей, крім того, предмети догляду за дітьми.
2. Перелік речей, які мають право зберігати узяті під варту військовослужбовці на гауптвахті:
- 1) у кімнаті для зберігання особистих речей узятий під варту військовослужбовець має право зберігати такі речі:

- ▶ речі, визначені для засуджених до арешту військовослужбовців, крім визначених абзацом другим підпункту 1 пункту 1 цього додатка;
 - ▶ продукти харчування фабричного (заводського) виготовлення з придатним строком реалізації, які не потребують додаткового приготування шляхом термічної обробки та можуть зберігатися за кімнатної температури, свіжі фрукти та овочі (огірки, помідори, цибуля, часник, перець, капуста, морква та зелень) — до 50 кг, чай (не більше 1 упаковки, розфасованої по 100 г, або 25 пакетиків), тютюнові вироби фабричного розфасування — не більше 1 блоку цигарок або махорки, сірники — не більше 10 коробок або дві запальнички разового використання;
 - ▶ одяг за сезоном — не більше двох комплектів, взуття за сезоном — не більше однієї пари (крім військовослужбовців строкової військової служби);
- 2) у камері узятий під варту військовослужбовець має право зберігати такі речі:
- ▶ речі, визначені для засуджених до арешту військовослужбовців;
 - ▶ тапочки кімнатні — 1 пара;
 - ▶ шашки, шахи, доміно, нарди (по одному комплекту);
 - ▶ лікарські засоби (за призначенням лікаря);
 - ▶ побутові електровентилятори промислового виробництва — 1 на камеру (видаються в літній період);
 - ▶ телевізор — 1 на камеру (без можливості перегляду відео за допомогою переносних пристроїв збереження інформації, а також виходу в мережу Інтернет).
3. Перелік речей, які мають право зберігати заарештовані до адміністративного арешту військовослужбовці на гауптвахті:
- 1) у кімнаті для зберігання особистих речей заарештований до адміністративного арешту військовослужбовець має право зберігати такі речі:
- ▶ мобільні телефони та аксесуари до них;
 - ▶ натільну білизну (за сезоном) — два комплекти;
 - ▶ натільні хрестики та інші предмети культу, виготовлені з недорогоцінних матеріалів;
 - ▶ гроші, цінні речі та цінні папери;

- ▶ запальничку (для тих, хто курить) — одну штуку;
 - ▶ цигарки — не більше одного блоку;
 - ▶ дзеркало, бритву механічну або безпечну з касетними головками разового користування;
 - ▶ туалетний папір — два рулони;
 - ▶ рушники — два;
 - ▶ щітки для одягу та взуття, крем для взуття — один комплект;
 - ▶ кашне, носові хустинки, нитки та голки;
- 2) у камері заарештований до адміністративного арешту військовослужбовець має право зберігати такі речі:
- ▶ бритва електрична на акумуляторі;
 - ▶ предмети туалету (мило, зубна пасту та щітку, гребінець, креми для гоління і дезінфекції, шампунь) та пластмасові футляри для їх зберігання — один комплект;
 - ▶ туалетний папір — один рулон;
 - ▶ годинники наручні або кишенькові з недорогоцінних металів (1 шт.);
 - ▶ підручники і навчальне приладдя, літературу та періодичні видання, газети, журнали та книги, які є на гауптвахті, зокрема релігійного змісту, папір, зошити, письмове приладдя, конверти, марки, листівки;
 - ▶ предмети релігійного культу, виготовлені з малоцінних матеріалів, якщо не порушуються встановлені вимоги на гауптвахті, а також не обмежуються права інших військовослужбовців;
 - ▶ лікарські засоби (за призначенням лікаря);
 - ▶ документи та записи, що стосуються адміністративного провадження, а також бланки поштових відділень та опис речей, зданих на зберігання.
4. Перелік речей, які мають право зберігати затримані військовослужбовці на гауптвахті (КТЗ), визначений у пункті 2 цього додатка (крім побутових електровентилляторів промислового виробництва та телевізорів).
5. Перелік заборонених для зберігання засудженими, узятими під варту, заарештованими та затриманими військовослужбовцями речей на гауптвахтах (КТЗ):
- ▶ будь-яка зброя, набойі, вибухові речовини, а також спеціальні засоби та засоби активної оборони;

- ▶ гроші, цінні речі та цінні папери⁴;
- ▶ гральні карти;
- ▶ будь-які вироби з дорогоцінних металів;
- ▶ наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги та прекурсори, предмети медичного призначення (шприци, голки, джгути тощо), медичні препарати (крім визначених лікарем);
- ▶ предмети, вироби та речовини, вилучені з цивільного обігу;
- ▶ продукти харчування в скляній або металевій тарі та продукти, строк зберігання яких минув, консервовані продукти з м'яса, риби, овочів, фруктів, виготовлені в домашніх умовах, готові страви, продукти, що потребують додаткового приготування шляхом термічної обробки, продукти, які швидко псуються і потребують зберігання в спеціальних умовах, а також дріжджі, спиртні, слабоалкогольні напої і пиво, одеколон та інші вироби на спиртовій основі, а також напої енергетичної дії;
- ▶ література, яка містить інформацію порнографічного характеру;
- ▶ будь-які колючо-ріжучі предмети, ножі, сокири, молотки, ножівкові полотна та будь-які інші будівельні інструменти та матеріали;
- ▶ будь-які документи (крім документів та записів, що стосуються кримінального (адміністративного) провадження, здобуття освіти, а також особистих листів, бланків поштових відділень та опису речей, зданих на зберігання);
- ▶ оптичні прилади (крім окулярів);
- ▶ комп'ютерна техніка, ігрові консолі та приставки, портативні відеоігри, батарейки та зарядні пристрої до них;
- ▶ будь-яка побутова, електрична та електромеханічна техніка (електричні плитки, кип'ятильники, пароварки тощо);
- ▶ будь-яка теле-, радіо-, аудіо- та відеоапаратура, аудіо-, відеокасети, CD та DVD-диски (за винятком телевізора для узятих під варту військовослужбовців);
- ▶ радіоелектронні засоби, призначені для передавання чи приймання радіосигналів (радіостанції, комунікатори, засоби зв'язку та зарядні пристрої до них, SIM-картки, скетч-картки поповнення рахунку зв'язку, пейджери, роутери тощо), друкарські машинки, розмножувальні прилади та гарнітура до них;

⁴ Крім узятих під варту та затриманих військовослужбовців.

- ▶ подовжувачі, гірлянди, проводи, дроти, мотузки тощо;
- ▶ будь-які меблі та предмети побуту, крім установлених у камері, а також різного роду статуетки, сувеніри, квіти, рослини, вази, вазони та горщики тощо;
- ▶ електричні спіралі, татуювальні пристрої тощо;
- ▶ вироби та посуд з фарфору, скла, кераміки, металу та нержавіючої сталі, у тому числі каструлі, сковорідки, казанки, ложки, виделки, кухлі, тарілки тощо;
- ▶ бритви (крім електричних, механічних та безпечних з касетною голівкою) та інші колючо-ріжучі предмети;
- ▶ фотоапарати, фотоматеріали, хімікати;
- ▶ лакофарбові речовини, розчинники тощо;
- ▶ топографічні карти, компаси;
- ▶ кольорові ручки та олівці, фарби, копіювальний папір (крім узятих під варту та затриманих військовослужбовців);
- ▶ музичні інструменти;
- ▶ будь-яке спортивне знаряддя, у тому числі для заняття бойовими мистецтвами, а також виготовлене власноруч (боксерські рукавички та груші, рукавички для занять рукопашним боєм, маківари, гіри, гантелі, штанги тощо).

Додаток 17
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 7 розділу VIII)

КНИГА ОБЛІКУ

руху грошових коштів засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові засудженого, узятото під варту, заарештованого, затриманого військовослужбовця	Кількість коштів, вилучених у військовослужбовця	Кількість використаних коштів станом на _____	Кількість коштів, які залишилися, станом на _____	Найменування та вартість закуплених речей
1	2	3	4	5	6

Додаток 18
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 9 розділу VIII)

ГРАФІК

прибирання гауптваhti (КТЗ) черговими прибиральниками

Додаток 19
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 9 розділу VIII)

РОЗПОРЯДЖЕННЯ на виконання робіт

Додаток 20
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 9 розділу VIII)

КНИГА ОБЛІКУ робіт, виконаних засудженими та заарештованими військовослужбовцями

№ з/п	Час, число, місяць, рік виконання робіт	Місце виконання робіт	Характер виконаних робіт	Кількість засуджених, заарештованих, які залучалися до виконання робіт	Відмітка про виконання	Підпис службової особи, відповідальної за виконання робіт (посада, військове звання, ім'я та прізвище)	Підпис начальника гауптваhti
1	2	3	4	5	6	7	8

Додаток 21
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 10 розділу VIII)

**ІМЕННИЙ СПИСОК
засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих
військовослужбовців**

№ з/п	Військове звання	Прізвище, ім'я, по батькові	Номер камери	Час		Підпис начальника гауптвахти про звільнення
				початку арешту (узяття під варту, затримання)	звільнення з-під арешту (узяття під варту, затримання)	
1	2	3	4	5	6	7
Примітка.		В органи управління Служби правопорядку (підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні), де гауптвахт, іменний список засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців ведуть відповідно до наведеного зразка, який підписує посадова особа, відповідальна за організацію охорони, а в спеціальних палатах — черговий закладу охорони здоров'я Збройних Сил України.				

Додаток 22
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 2 розділу IX)

**КНИГА
видачі цигарок військовослужбовцям, які тримаються на гауптвахті
(КТЗ) та в спеціальній палаті**

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові військовослужбовця	Марка цигарок	Кількість виданих цигарок	Підпис військово-службовця про отримання	Підпис начальника чергової зміни про видачу	Залишок цигарок
1	2	3	4	5	6	7
Дата видачі _____						
Примітка		В органи управління Служби правопорядку (підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні), де гауптвахта відсутня, ведення книги здійснюється відповідно до наведеного зразка.				

Додаток 23
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 4 розділу XIII)

РАПОРТ

Додаток 24
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 4 розділу XIII)

ЖУРНАЛ реєстрації пропозицій, заяв і скарг засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців

№ з/п	Дата надходження пропозиції, заяви або скарги	Військове звання, прізвище та ініціали військовослужбовця, який звернувся до адміністрації гауптвахти	Короткий зміст порушеного питання	Реагування, вжиті заходи, номери відпрацьованих документів з порушеного питання	Дата ознайомлення заявника щодо вжитих заходів	Підпис заявника про ознайомлення	Примітки
1	2	3	4	5	6	7	8
Примітка			В органі управління Служби правопорядку (підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні), де гауптвахта відсутня, ведення журналу здійснюється відповідно до наведеного зразка.				

Додаток 25
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 5 розділу XIII)

ЗАЯВА

відвідувача про передачу

Додаток 26
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 5 розділу XIII)

КНИГА ОБЛІКУ

посилок (передач) і бандеролей та їх вмісту

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові засудженого. Дата надходження посылки (передачі) чи бандеролі до військової частини	Дата розкриття посылки (передачі) чи бандеролі	Звання, прізвище, підпис службової особи, яка здійснила огляд вмісту посылки (передачі) чи бандеролі	Перелік вмісту посылки (передачі) чи бандеролі	Дата вручення вмісту і підпис засудженого про отримання посылки (передачі) чи бандеролі	Найменування речей, що не отримав військовослужбовець, та прийняте рішення	Примітки
1	2	3	4	5	6	7	8

Додаток 27
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 5 розділу XIII)

РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо огляду продуктових, речових посилок (передач) і бандеролей

1. Під час огляду продуктів упаковку з них знімають.
2. Хлібні вироби (булки, батони, хлібини тощо) розрізають на декілька частин.
3. Продукти в рідкому стані переливають у посуд гауптваhti.
4. Рибу та ковбасні вироби розрізають на декілька частин.
5. Сипучі предмети (махорка, цукор тощо) пересипають в іншу тару.
6. Цукерки, вафлі, печиво тощо приймають лише в розгорнутому вигляді без обгортки.
7. Усі інші продукти, які можуть бути використані для приховування в них листування і заборонених предметів, перевіряють у такому самому порядку. Це робиться таким чином, щоб продукти не втрачали своєї якості.
8. Речі і предмети також ретельно перевіряють. У разі потреби використовують технічні пошукові прилади.

Додаток 28
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 10 розділу XIII)

КНИГА ОБЛІКУ
відвідувань засуджених, узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові військово-службовця	Прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання відвідувача, підпис	Посада, прізвище, ініціали особи, яка дала дозвіл на побачення	Час, число, місяць, рік побачення	Підпис начальника гауптвахти
1	2	3	4	5	6
Примітка	В органі управління Служби правопорядку (підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні), де гауптвахти нема, ведення книги здійснюється відповідно до наведеного зразка. У графі 6 ставиться підпис посадової особи, відповідальної за організацію охорони.				

Додаток 29
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 11 розділу XIII)

КНИГА
вилучення та видачі засобів зв'язку в осіб, які прибули
для відвідування осіб, що тримаються на гауптвахті (КТЗ)
та в спеціальній палаті

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові відвідувача та мета його прибуття (підстава)	Марка засобу зв'язку, дата вилучення та час	Підпис начальника гауптвахти	Підпис відвідувача про повернення засобу зв'язку та дата	Примітки
1	2	3	4	5	6
Примітка	У спеціальній палаті, а також в органі управління Служби правопорядку (підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні), де гауптвахти нема, книгу ведуть відповідно до наведеного зразка. У графі 4 ставиться підпис оперативного чергового органу управління Служби правопорядку (посадової особи, відповідальної за організацію охорони в підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні, начальника чергової зміни).				

Додаток 30
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 3 розділу XIX)

ДОБОВА ВІДОМІСТЬ
зарахування та зняття засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих
військовослужбовців на продовольче (з продовольчого) забезпечення

№ з/п	Прибуло						Вибуло			
	Віськове звання	Прізвище, і'м'я, по батькові	Віськова частина	Дата постановки на продовольче забезпечення	Загальна кількість військовослужбовців, поставлених за добу на продовольче забезпечення	Віськове звання	Прізвище, і'м'я, по батькові	Віськова частина	Дата зняття з продовольчого забезпечення	Загальна кількість військовослужбовців, знятих за добу з продовольчого забезпечення
1										11
Примітка	В органі управління Служби правопорядку (підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні), де гауптвахти нема, добу									
	відомість ведуть відповідно до наведеного зразка.									

Додаток 31
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 4 розділу XIX)

РАПОРТ

Додаток 32
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 4 розділу XIX)

РАПОРТ

Додаток 33
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 4 розділу XIX)

АКТ

Додаток 34
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 9 розділу XIX)

КНИГА ОБЛІКУ
Доставки їжі голодуючим військовослужбовцям,
які тримаються на гауптвахті (КТЗ) та в спеціальній палаті

№ з/п	Військове звання, прізвище, ім'я, по батькові військово-службовця, який почав голодувати	Дата та час початку голодування	Дата та час доставки їжі	Підпис військово-службовця, який голодує, щодо відмови приймати їжу	Висновок лікаря	Дата передачі до спеціальної палати для лікування	Заходи медичного лікування	Дата та час закінчення голодування
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Примітка	<p>Запис до книги робиться після кожного пропонування приймання їжі з дати початку та до дати закінчення голодування. Графи 7–9 заповнюються за умови вмотивованого рішення лікаря щодо необхідності примусового лікування, яке зазначається в графі 6. В інших випадках у графах 6–9 ставиться прочерк. У разі відмови військовослужбовця, який голодує, розписуватись у книзі щодо небажання приймати їжу, у графі 5 ставлять підписи начальник гауптвахти (посадова особа, відповідальна за організацію охорони в підрозділі Служби правопорядку в гарнізоні) та начальник чергової зміни.</p>							

Додаток 35
до Порядку тримання засуджених,
узятих під варту, заарештованих
та затриманих військовослужбовців
(пункт 1 розділу XX)

ЗАПИСКА

про звільнення заарештованого військовослужбовця з гауптвахти

Національний превентивний механізм (НПМ) створено в Україні у 2012 році відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції ООН проти катувань (ФПКПК). Основна ідея НПМ полягає в запровадженні системи регулярних незалежних відвідувань будь-якого місця несвободи з метою запобігання та захисту утримуваних там осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання.

Здійснення функцій НПМ покладено на Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Відвідування місць несвободи відбувається за моделлю «Омбудсмен+»: працівники Офісу Омбудсмена спільно з активістами громадянського суспільства.

В Україні функціонування НПМ забезпечує Департамент з питань реалізації Національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Інформацію про НПМ можна знайти за посиланням:
<https://ombudsman.gov.ua/>

UKR

www.coe.int

Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини на континенті. Вона нараховує 46 держав-членів, включно з усіма державами — членами Європейського Союзу. Усі держави — члени Ради Європи приєдналися до Європейської конвенції з прав людини — договору, спрямованому на захист прав людини, демократії та верховенства права. Європейський суд з прав людини здійснює нагляд за виконанням Конвенції у державах-членах.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE